

Analiza rodnih stereotipa u Disneyevim animiranim filmovima

Rodin, Gorana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:794267>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-21**

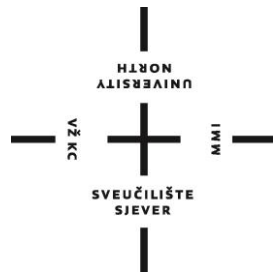

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

DIPLOMSKI RAD br. 214/OJ/2022

**Analiza rodnih stereotipa u Disneyevim animiranim
filmovima**

Gorana Rodin

Varaždin, ožujak 2022.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN
Studij Odnosi s javnostima

DIPLOMSKI RAD br. 214/OJ/2022

**Analiza rodnih stereotipa u Disneyevim animiranim
filmovima**

Student:

Gorana Rodin, 1583/336D

Mentor:

doc. dr. sc. Tvrtko Jolić

Varaždin, ožujak 2022.

SAŽETAK

Animirani film svojim porukama utječe na razvoj ljudi od rođenja te kreira njihova prvotna uvjerenja koja nerijetko ostanu ustaljena unatoč odrastanju. Zbog navedenog, mlade djevojke, prateći svoje animirane uzore iz djetinjstva koji su često prikazani stereotipno, smatraju kako je važno imati mršavo tijelo kakvo je prikazano upravo u animiranim filmovima. Rodni stereotipi nisu ograničeni samo na ženske likove, nego i na muške likove koji se često prikazuju kao mišićavi i snažni. U ovom radu se željelo istražiti jesu li u najgledanijim dugometražnim animiranim Disneyevim filmovima prisutni rodni stereotipi te u kolikoj mjeri. U 10 najgledanijih Disneyevih animiranih filmova 1990-ih i 2010-ih godina analizirali su se glavni likovi te njihove fizičke, psihološke i kulturološke osobine. Također, istraživanjem se željelo provjeriti jesu li navedeni animirani filmovi zadovoljili Bechdel test, tj. jesu li u filmu barem dvije ženske osobe imenovane, jesu li razgovarale međusobno te je li tema razgovora bila nevezana za muškog lika.

Ključne riječi: animirani film, utjecaj animiranog filma, rodni stereotipi, Bechdel test

SUMMARY

With its messages, the animated film influences the development of people from birth and creates their original beliefs, which often remain stable despite growing up. Because of the above, young girls, following their animated role models from childhood, who are often portrayed stereotypically, believe that it is important to have a lean body as shown in animated films. Gender stereotypes are not limited to female characters, but also to male characters who are often portrayed as muscular and strong. The aim of this paper was to investigate whether and to what extent gender stereotypes are present in the most watched animated Disney feature films. The 10 most-watched Disney animated films of the 1990s and 2010s analyzed the main characters and their physical, psychological and cultural characteristics. Also, the research wanted to check whether the mentioned animated films met the Bechdel test, ie whether at least two women were named in the film, whether they talked to each other and whether the topic of conversation was unrelated to the male character.

Key words: animated film, influence of animated film, gender stereotypes, Bechdel test

SADRŽAJ

1. Uvod	1
1.1. Predmet i cilj rada	2
1.2. Metodologija rada	2
1.3. Struktura rada	3
2. Rodni stereotipi	4
2.1. Rod, spol i rodni stereotipi	4
2.2. Formiranje spolnog/rodnog identiteta	5
2.3. Rodna teorija	7
3. Utjecaj društva na stvaranje rodni stereotipa	11
3.1. Uloga roditelja i odgajatelja u stvaranju rodni stereotipa	11
3.2. Utjecaj medija i kako ga reducirati	13
3.3. Koliko smo napredovali kao društvo	19
4. Uloga animiranog filma u razvoju rodni stereotipa	23
4.1. Definicija i utjecaj animiranog filma	23
4.2. Kompanija Walt Disney	25
4.3. Odnos kompanije Walt Disney prema rodni stereotipima	26
5. Metodologija	29
5.1. Ciljevi i hipoteze	29
5.2. Analiza sadržaja	30
6. Rezultati istraživanja	33
7. Zaključak	45
8. Literatura	47
Popis tablica	51

1. UVOD

Temeljni razlog nastanka rodnih stereotipa se očituje u razlikovanju pojmova roda i spola, tj. njihovog značenja za funkcioniranje društva. Spol kao termin uvjetovan je biološkim i fiziološkim značajkama osobe te se dijeli na muški i ženski, dok rod predstavlja socijalno determinirani pojam koji se ne može jasno pripisati određenom spolu. Pojam roda znatno je šira kategorija od spola jer predstavlja uloge i identifikaciju koju od žena i muškaraca očekuje društvo.

Dokazano je da se rodni identitet kreira u ranoj životnoj dobi, pri čemu djeca kopiraju obrasce ponašanja odraslih, pogotovo roditelja i odgajatelja, nastojeći im se prilagoditi. Stoga je važno da odrasli svojim primjerom ukazuju djeci na rodno prikladno ponašanje kroz održavanje partnerskih odnosa u obitelji.

Za rodne stereotipe se može reći kako postoje od kad postoje i ljudi budući da su se poslovi uvijek dijelili na muške i ženske. Muškarac je glava obitelji i zarađuje, dok je žena kućanica i majka. U današnje vrijeme situacija je svakako drugačija, budući da i muškarci i žene zarađuju, zajedno sudjeluju u kućanskim poslovima i odgoju djece, no stereotipiziranje i dalje postoji. Rodni stereotipi koji se najčešće pripisuju muškarcima su hrabrost i fizička snaga, a ženama emocionalnost i privrženosti domu i obitelji.

U današnje vrijeme postoji i veliki utjecaj medija koji manipulira kreiranjem rodnog identiteta namećući površne vrijednosti čega smo svjedoci svakodnevno. Mediji često pribjegavaju senzacionalizmu pod utjecajem modernog načina života i razvojem društvenih mreža i elektronskih portala čime gubi na vjerodostojnosti.

Kada se govori o oglašivačkoj industriji, istraživanja pokazuju kako se djevojčicama od najranije dobi nude igračke poput lutaka i kućanskih aparata, dok oglasi za dječake promoviraju igračke poput vojnika ili superjunaka.

Animirani filmovi prisutni su u životima ljudi od najranijih dana te kao takvi mogu utjecati na stavove i mišljenja istih. Iako se pretpostavlja kako su animirani filmovi bezazleni, jer su prvenstveno namijenjeni djeci, oni često promiču razne rodne stereotipe, poput fizičkog izgleda likova. U većini animiranih filmova glavna ženska uloga nerijetko je prikazana izrazito mršavog tijela, dok su glavni muški likovi prikazani kao snažni i mišićavi.

Ovakav prikaz likova može negativno utjecati na vlastitu predodžbu o fizičkom izgledu, pogotovo kod djece i mladih koji predstavljaju najranjiviju skupinu u društvu. Bitno je

napomenuti kako se animirani filmovi uglavnom prikazuju u formi bajke sa sretnim završetkom što nema veze sa stvarnim životom. Upravo zato, roditelji i odgajatelji imaju veliku odgovornost upozoriti djecu kako bitne životne vrijednosti nisu fizička ljepota i snaga, nego intelektualni i duhovni rast i razvoj.

Kompanija Walt Disney se na globalnoj razini smatra predvodnikom zabavne industrije te je bitno sagledati je li njezin utjecaj na mlade pozitivan, pogotovo govoreći o rodnim stereotipima. U svom prvom dugometražnom animiranom filmu *Snjeguljica i sedam patuljaka*, kompanija Disney stavlja u prvi plan ženski lik, no on je prikazan kao plah i bespomoćan te biva spašen od strane muškarca. Kasnijih godina filmovi prikazuju ženske likove koji se prikazuju kao borbeni i snažni, a u 21. stoljeću započinju s produkcijom filmova koji prikazuju žene samostalnim i ambicioznim te romansa prestaje biti glavni fokus priče.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog diplomskog rada je analiza rodni stereotipa u 5 najgledanijih Disneyevih animiranih filmova 1990-ih godina i 5 najgledanijih filmova 2010-ih godina prema Box officeu koji je pokazatelj njihove prihvaćenosti i dosega među publikom, tj. gledateljima. Analizom isključivo glavnih likova nastojalo se provjeriti je li većina glavnih uloga dodijeljena muškim likovima, postoji li napredak u smanjenju stereotipa tijekom godina, jesu li muški i ženski likovi prikazani stereotipno te je li u svakom filmu zadovoljen Bechdel test.

1.2. Metodologija rada

Pri izradi ovog diplomskog rada koristilo se sekundarno prikupljanje podataka u vidu teorijskog dijela rada koji čine znanstveni stručni članci, knjige te internetski izvori. Primarni podaci su prikupljeni analizom animiranih filmova od strane autora rada te su predstavljeni u rezultatima analize.

1.3. Struktura rada

Struktura ovog diplomskog rada podijeljena je u 7 poglavlja pri čemu prvi dio čini uvod rada. Drugi dio obrađuje temu rodnih stereotipa te definira rod, spol, formiranje spolnog/rodnog identiteta i rodnu teoriju. Treći dio analizira utjecaj društva na stvaranje rodnih stereotipa pri čemu se fokus stavlja na ulogu roditelja i odgajatelja te utjecaj medija na stvaranje rodnih stereotipa. U četvrtom dijelu se definira uloga animiranog filma u razvoju rodnih stereotipa te će se obraditi i kompanija Walt Disney. Peti dio čini metodologija rada u kojoj su postavljeni ciljevi i hipoteze rada te analiza sadržaja. U šestom dijelu rada su prikazani rezultati istraživanja, tj. potvrđivanje i opovrgavanje postavljenih hipoteza s komentarima istih. Posljednje sedmo poglavlje ovog diplomskog rada donosi zaključak svih gore navedenih poglavlja, a na samom kraju se nalazi popis literature.

2. RODNI STEREOTIPI

Prije same obrade temeljnih pojmova vezanih za ovu temu, važno je istaknuti kako je većina osoba svjesna negativne konotacije koju ovaj termin određuje. Međutim, iskustvo međuljudskih odnosa pokazuje da i sami, iako često nesvjesno, podliježemo stereotipima, unatoč samoprocjeni prema kojoj smo objektivni i nepristrani u prosuđivanju društvenih i kulturoloških razlika.

2.1. ROD, SPOL I RODNI STEREOTIPI

Temeljni razlog nastanka rodnih stereotipa jest distinkcija pojmova roda i spola, odnosno njihovog značenja za funkcioniranje društva u cjelini.

Spol kao termin uvjetovan je biološkim, anatomskim i fiziološkim značajkama osobe, dok rod predstavlja socijalno determinirani pojam (Lubina i Brkić Klimpak, 2014:214). Može se zaključiti da je spol jasno razgraničen pojam koji se dijeli na muški i ženski, dok se rod odnosi na ponašajne karakteristike koje se ne mogu jasno pripisati određenom spolu, već su slijedom društvenih normi i utjecaja okoline dodijeljene spolnoj ulozi kroz tzv. „muško ili žensko ponašanje“. Pojam roda znatno je šira kategorija od spola jer zapravo predstavlja uloge, ophođenja i identifikaciju koju od žena i muškaraca očekuje društvo (Lubina i Brkić Klimpak, 2014:214). Stoga se navodi tumačenje britanskog sociologa Anthonyja Giddensa, prema kojem spol označava „biološke ili anatomske razlike između muškaraca i žena“, dok se pojam roda odnosi na „psihološke, društvene i kulturne razlike između muškaraca i žena“ (Heffer, 2007:167). Spol zapravo predstavlja aksiom, a rod očekivanja. Termin „društvo“ u rodnoj kategoriji odnosi se na pripadnost određenoj kulturološkoj, ekonomskoj, odnosno povijesno ograničenoj skupini i njezinim nepisanim obrascima ponašanja. Drugim riječima, prema Heffer (2007:167), rađamo se spolno označeni, a sazrijevanjem usvajamo i kreiramo obilježja roda kojemu želimo pripadati. Potrebno je napomenuti kako su spomenuta obilježja roda kroz odrastanje kod većine ljudi pretežita, a ne apsolutna.

S obzirom da se, primjerice, orijentiranost na karijeru i dalje smatra osobitošću muškog spola i roda, žene koje pokazuju izrazitu ambicioznost u poslovnom razvoju stavljene su pod prizmu muškog ponašanja, što prema mišljenju šire društvene okoline za žene nije prikladno. Prema Penezić i Šunjić (2013:78), pojam roda podrazumijeva neproporcionalan odnos moći i utjecaja, pri čemu muškarci ostvaruju prioritet nad ženama. Rodne uloge koje od oba spola

očekuje društvo uzrok su nastanka rodni stereotipa koji, prema Marović (2009:20), označavaju površnu, često neispravnu generalizaciju o rodovima, odnosno neobjektivnu pretpostavku tj. očekivanja o tipičnom ponašanju muškaraca i žena. Stoga i rodni, kao i ostali stereotipi, nastaju kroz postupke izdvajanja, preuveličavanja ili smanjivanja (Kukić i Jurčić, 2013:62), što podrazumijeva da se izdvaja odrednica jednog spola, uvećava se dok ne zasjeni sve druge spolne karakteristike te se naposljetku ističe kao generalna značajka spola, ne uzimajući u obzir individualne osobitosti unutar spola. Nadalje, rodni stereotipi imaju i opravdavajuću funkciju, pri čemu opravdavamo naše ili ponašanje grupe kojoj pripadamo zbog stavova koji nisu u skladu sa rodno prihvaćenima (Cvrtila, 2016:8). Slijedom navedenoga, rodni stereotipi koji se najčešće pripisuju muškarcima su hrabrost, upornost, neposrednost i fizička snaga, dok se na žene odnose stereotipi poput emocionalnosti, nepoduzetnosti, osjećajnosti i privrženosti domu i obitelji (Lubina, 2014:215). Navedene rodne stereotipe s obzirom na spol pokazalo je i istraživanje koje su 1990. proveli Williams i Best u 32 zemlje te utvrdili da su ispitanici, neovisno o zemlji kojoj pripadaju, pokazali istu očekivanu razinu muških i ženskih osobina sukladno rodni stereotipima (Sever Globan, 2019:7). Prema Teoriji socijalnih uloga (Cvrtila, 2016: 5), rodni su stereotipi vjerodostojni u kontekstu opisa stvarnih razlika u ponašanjima muškaraca i žena, ali nisu pravovaljani za označavanje tih razlika jednoznačnim osobinama pojedinog spola. Prema Granić¹, dosadašnja istraživanja pokazuju kako su stereotipi u najvećem broju slučajeva podsvjesni i nenamjerni, ali samo njihovo postojanje nije prirodno već uvjetovano utjecajem društva.

2.2. FORMIRANJE SPOLNOG/RODNOG IDENTITETA

Sazrijevanjem, koje predstavlja proces samospoznaje, edukacije te odnosa sa odgojnim akterima (roditelji, odgajatelji, učitelji, stručnjaci i ostali), vršnjacima i ostalim sudionicima društvenog života, stvaramo osobni identitet. Identificirati se može kroz razne aspekte svojeg postojanja i djelovanja, a u ovome dijelu će se osvrnuti na kreiranje spolnog i rodno identiteta. Prema službenim stranicama međunarodnog pokreta posvećenog iskorjenjivanju uličnog uznemiravanja žena i LGBTIQ osoba Hollaback!², spolni identitetom smatra se osobni doživljaj sebe kao muškarca ili žene i vezan je za naše biološke karakteristike. Spolni identitet utvrđuje se samim rođenjem i posljedica je bioloških disproporcija između muškaraca i žena. Prema Mlivić (2016:5), muškarci i žene razlikuju se prema spolnim kromosomima, tjelesnim žlijezdama, odnosno proporciji hormona, pri čemu je, prilikom začeća osnovni spol ženski, iz kojeg se potom, uz prisutnost testosterona razvijaju muške

¹ <https://www.krenizdravo.hr/zdravlje/psihologija/sto-su-to-stereotipi-i-koliko-su-zapravo-tocni> - preuzeto 3.4.2021.

² croatia.ihollaback.org/o-nama - preuzeto 5.4.2021.

spolne oznake. Autorica dalje ističe kako su fiziološke razlike između spolova nakon rođenja vidljive kroz osjetljivost kože, snagu, dužinu i težinu tijela, pri čemu se muška djeca rađaju nešto duža i teža od ženske djece te stoga imaju veća pluća i srce te im veći postotak tjelesne težine otpada na mišiće, a manji na masno tkivo, što je kod ženske djece suprotno. Pedagoginja Zrinka Marović (2009:18) dodaje i razlike u razvoju mozga na način da se mozak dječaka razvija sporije od mozga djevojčica te su im desna i lijeva moždana polutka slabije povezane. Također, autorica navodi kako djevojčice prilikom rješavanja problemskih zadataka koriste obje moždane polutke, a dječaci samo jednu. Kako i autorica zaključuje, te su razlike zapravo neznatno primjetne i ničim ne utječu na kasniji razvoj kognitivnih i fizioloških sposobnosti oba spola. Međutim, kod razvoja rodnog identiteta dolazi do značajnije percepcije razlika između dječaka i djevojčica. Pozivajući se na istraživače razvoja djeteta i različitosti među rodovima, Marović (2009:19) iznosi da su djevojčice osjećajnije, osjetljivije na dodir, zvuk, bol i neugodnost, pokazuju viši stupanj empatije, bolje su u socijalizaciji i timskim aktivnostima te govorno elokventnije od dječaka. S druge strane, autorica navodi kako su dječaci skloniji neverbalnom izražavanju, češće pribjegavaju agresiji, poduzetniji su, izraženijeg natjecateljskog duha, bolji u brojkama i prostornoj orijentaciji te pokazuju veći interes za stvari. Važno je istaknuti i rezultate istraživanja³ u znanstvenom časopisu *The Quarterly Journal*, prema kojemu dječaci uspjeh češće pripisuju osobnim sposobnostima, a djevojčice sreći, dok za neuspjeh dječaci smatraju odgovornim vanjske okolnosti ili druge ljude, a djevojčice same sebe. Ove biološko-kognitivne karakteristike mogu utjecati na kasniji odabir zanimanja, hobija, interesa i bliže socijalne okoline, a definitivno utječu na stvaranje rodnog identiteta, kojeg možemo definirati kao svjesnost o vlastitoj osobnosti kroz muškost ili ženskost, nevezano za spol. Rodni identitet može se smatrati fluidnom kategorijom sukladno definiciji roda. Iz perspektive autorice ovoga rada, rod i njegov identitet mogu se od strane oba spola objasniti kao pretežiti s obzirom na životni svjetonazor, ali i kao trenutni s obzirom na naše reakcije/ponašanja u određenim okolnostima. Marović (2009:19) zaključuje da djeca stabilni rodni identitet osvještavaju oko 7. godine života, kada ga vežu za svoje spolne karakteristike i smatraju ga stalnim i nepromjenjivim. Kroz odrastanje i postupke socijalizacije, djeca postupno preuzimaju rodne uloge kako bi učvrstila pripadnost određenom spolu, a slijedom toga i pripadnost željenoj rodnoj skupini.

³ <https://www.krenizdravo.hr/zdravlje/psihologija/sto-su-to-stereotipi-i-koliko-su-zapravo-tocni> - preuzeto 5.4.2021.

Takvo se postupanje u teoriji roda naziva rodnom socijalizacijom, koje Penezić i Šunjić (2013:81-83) obrazlažu kroz sljedeće tri teorije:

1. Teorija socijalnog učenja; djeca uče rodne uloge kroz opservaciju i imitaciju autoriteta i uzora, primjerice roditelja, odgajatelja te se uspoređuju sa spolno i fizički srodnim likovima iz filmova, pri čemu razdvajaju „poželjne“ od „nepoželjnih“ rodni uloga. Primjerice, dječaka koji plače roditelji će ukoriti riječima: „dječaci ne plaču“ dok će djevojčicu utješiti.
2. Teorija kognitivnog razvoja; dječji pogled na rodne uloge je adaptivan sukladno sazrijevanju. Kada osvijeste rodni identitet kao stabilan, postaju izravniji u pokazivanju društveno odobrenih rodni ponašanja.
3. Teorija rodni shema; djeca posjeduju sheme kojima istražuju, analiziraju i organiziraju informacije o rodu, čime njihovo shvaćanje roda postaje tipizirano i isključivo. Te su sheme strogo razgraničene - što je prikladno za muškarce, nije i za žene i obrnuto. Također, ove sheme podržavaju androcentričnost, neovisno o spolu.

Sukladno navedenim teorijama, i Jerič Miholič (2020:4) stvaranje rodni uloga definira kroz postupke manipulacije, vođenja, verbalnog apela te izlaganja razni aktivnostima, pri čemu prvenstveno misli na odgoj i obrazovanje koji nastoje usmjeravati djecu prema društveno prikladni rodni ponašanjima koja su orijentirana isključivo na spol. Ove teorije usko povezuju rodne uloge sa potrebom pripadanja skupini/okolini odnosno socijalizacijom. Iako je takav obrazac ponašanja sveprisutan i u modernom društvu, pitanje je odgovaraju li rodne uloge koje preuzimamo našim stvarni uvjerenjima ili pak njima pribjegavamo kako bismo mi i naše obitelji (prvenstveno djeca) bili prihvaćeni i evoluirali u zajednici.

2.3. RODNA TEORIJA

Ranije spomenuta nadmoć muškaraca nad ženama u kreiranju životne stvarnosti potiče iz patrijarhata kao okosnice davno utvrđenih i nažalost, do danas (prešutno), općeprihvaćenih društvenih vrijednosti. Prema Hrvatskom općem leksikonu⁴, patrijarhat u sociološkom kontekstu, između ostalog, označava „društveno uređenje prvobitne zajednice u kojima su vlast i glavne funkcije zajednice u rukama najstarijeg muškarca“. Galić (2004:307) dodaje kako je temeljna postavka patrijarhata kontrola muškaraca nad ženskim radnim procesom te ograničavanje ženske seksualnosti. Mihaljević (2016:151) navodi kako se Aristotelova teza o ženskoj bezvrijednosti smatrala znanstveno utemeljenom činjenicom sve do 17. stoljeća i pojave engleskog filozofa T. Hobbesa, koji je žene postavio u ravnopravan odnos s muškarcima te stvorio temelje uvjerenja da mušku nadmoć nad ženama ne uzrokuje priroda već društveno-politički kontekst.

Iako se u današnje vrijeme javno promovira potreba izjednačavanja prava muškaraca i žena, stvarnost pokazuje da diskurs androcentričnosti i dalje prevladava u većini demokratski uređenih država. Muška dominacija u svim sferama života dovodi do brojnih diskriminacija, počevši od diskriminacije prema ženskom spolu - seksizma⁵ do krajnje ponižavajuće mizoginije, koju Kronja (prema Lubina, 2014:215) obrazlaže kao „diskriminaciju žena prema ljepoti i godinama, negiranje ili umanjivanje njihovih profesionalnih postignuća te stereotipima o nižoj inteligenciji i sposobnostima.“ Svojim istraživanjem kojim je nastojala utvrditi strukturu temeljnih postavki seksizma prema mišljenju glavnih rodni skupina - muškaraca i žena, Galić (2004:311-319) je dokazala, između ostalog, kako se u Hrvatskoj muškarci statistički značajno razlikuju od žena u seksističkoj konzervativnosti, pri čemu prednjače stariji ispitanici te oni nižeg obrazovanja.

Patrijarhalni diskurs političkog, kulturnog i socijalnog državnog uređenja utjecao je na pojavu feminističkog pokreta kojim su se žene u 19. stoljeću nastojale izboriti za ravnopravan status u društvu. U nastavku, prema Mihaljević (2016:149-169) slijedi kratki pregled razdoblja feminizma i rezultati feminističkih nastojanja:

1. Prvi pokreti žena nastaju u Velikoj Britaniji i SAD-u te se postupno šire i na druge države. U prvom razdoblju feminizma, koje počinje u 18. stoljeću i traje do sedamdesetih godina 20. stoljeća, borba za ravnopravnost žena usmjerena je na

⁴ Kovačec, A. (1996) Hrvatski opći leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, str. 737

⁵ „Seksizam se u užem smislu može promatrati kao skup vjerovanja i djelovanja koja privilegiraju muškarce u odnosu na žene te podcjenjuju i degradiraju vrijednosti i aktivnosti povezane sa ženama“ - citirano iz Lubina (2014:215)

ostvarivanje prava glasa te prava na obrazovanje i zaposlenje, koje u svojem djelu *Obrana ženskih prava* (1792.) ističe i začetnica modernog feminizma Mary Wollstonecraft. U istome smjeru kreće se i radikalni liberal John Stuard Mill esejom *O podređenosti žena* (1869.), gdje intelektualno podcjenjivanje žena smatra posljedicom njihova neuključivanja u obrazovanje. Problem u ostvarivanju ženskih prava te slabljenje feminističkog pokreta pojavljuje se uslijed različitih pristupa načinima rješavanja problema ravnopravnosti. Slijedom navedenoga, u Engleskoj se sukobljavaju sufražetkinje, pripadnice pokreta za izjednačavanje prava glasa muškaraca i žena, koje se, kao pripadnice dobrostojećih obitelji uz potporu svojih muževa bore za ženska prava radikalnim metodama te njima suprotstavljene ostale žene koje ovome problemu pristupaju legalnim putem. Istovremeno, borba za ženska prava u SAD-u obilježena je rasističkom ideologijom, pri čemu se iz Nacionalne organizacije za žensko pravo isključuju žene afroameričkog podrijetla. Prekretnicu prvog razdoblja feminizma donosi 1. svjetski rat, kada se, uslijed nedostatka muške radne snage, znatno povećava zapošljavanje žena, koje se pokazuju jednako radno učinkovitim kao i muškarci, što naposljetku dovodi do postizanja pravne, ali ne i socijalne ravnopravnosti.

2. Drugo razdoblje feminizma nastaje 20-tak godina nakon objave knjige francuske filozofkinje Simone de Beauvoir *Drugi spol* (1948.) uslijed potrebe mijenjanja društvenih obrazaca ponašanja i ophođenja prema ženama. U svojoj glasovitoj izreci: "ženom se ne rađa, ženom se postaje", Beauvoir ukazuje da žena nije rođena kako bi bila inferiorna muškarcu, već takvom postaje uslijed društvenih utjecaja u procesu njezinog sazrijevanja. Slijedi ju američka feministkinja Betty Friedan (začetnica drugog razdoblja feminizma), objavom knjige *Ženska mistika* (1965.), u kojoj ističe kako je glavni problem žene u nepostojanju prava na osobni identitet, za što odgovornim smatra sve društvene i političke aktere u SAD-u. Friedan je protivnica radikalizma te smatra da spol nema veze sa ženskim pokretom, a rješenje problema ženske nejednakosti vidi u obrazovanju i radnim mogućnostima za žene. Za razliku od Friedan, Kate Millet u svome djelu *Spolna politika* (1970.) iznosi radikalni pristup prema kojemu spolna politika ne spada u feminizam. Zalaže se za ukidanje roda u smislu patrijarhata što je, prema njezinom mišljenju, moguće postići promjenama u nama samima. Kate Millet je začetnica odvajanja spola i roda, teze koja se kod većine znanstvenika zadržala do danas, te govori: „spol je biološka kategorija, a rod društvena konstrukcija uvjetovana kulturom, tradicijom i društvenim odnosima“. Značajan doprinos drugom razdoblju feminizma daje i američka feministička

filozofkinja Jane Flax, koja smatra kako bi se rod trebao gledati kao društveni odnos, a ne kao proces suprotstavljanja urođeno različitih osoba. Ovim promišljanjima rodna jednakost postaje temeljna premisa feminističke teorije. Drugo razdoblje feminizma utjecalo je na ozakonjenje odnosa u braku te ostvarivanje prava žena na odlučivanje o rađanju i pobačaju. Nadalje, individualna sloboda žena i aktivizam u promicanju političkih ideja postaju uvažene od šire zajednice. U ovome razdoblju dolazi i do aktivacije homoseksualnog pokreta, iako se feministkinje prema lezbijkama odnose na nivou političke korektnosti.

3. Treće se razdoblje feminizma osamdesetih i devedesetih godina 20. stoljeća usmjerilo na analizu i kritički osvrt prema patrijarhalnom i heteronormativnom društvu kao odrednici rodne ideologije. U ovome razdoblju feministkinje osvještavaju kako je problem neravnopravnosti žena jednako važan za sve pripadnice njihovog spola, neovisno o boji kože i socijalnom statusu. Ključna uloga u ovome feminističkom periodu pripada američkoj feministkinji Judith Butler koja u knjizi *Nevolje sa rodom* (1990.) rod kategorizira kao varijabilnu kategoriju nezavisnu od anatomske, odnosno biološke osobine čovjeka. Također, smatra da tradicionalni feminizam pogrešno interpretira rod i spol kao prirodne sastavnice. Antropološka istraživanja pokazala su da u različitim kulturama postoje različiti obrasci muškosti i ženskosti koji nisu biološki determinirani. Ovo razdoblje donosi konačnu distinkciju pojmova roda i spola, što u suvremeno vrijeme postaje uzrok brojnih znanstvenih prijepora.

Nesrazmjer u shvaćanju i interpretaciji rodnih uloga prema većini teoretičara nema prirodno, biološko podrijetlo, već proizlazi iz sociokulturnih elemenata (Galić, 2004:306), kao što je i ranije navedeno. Stoga i francuska antropologinja Nicole-Claude Mathieu utvrđuje tri konceptualizacijska pravca odnosa između spola i roda (Heffer, 2007:166), pri čemu se rod može promatrati kao sociološki izraz biološkog spola (homologi), rod može označavati spol putem rodnih uloga (analogni) ili pak rod društvenim i kulturološkim putem stvara spol, a ne obratno (heterogeni). Zaključno na temu rodne nejednakosti, Galić (2004:308, prema Halpern, 1998:01) navodi kako ne postoji nikakav znanstveni dokaz koji bi ukazivao da bi na temelju spola muškarci ili žene trebali imati društveni prioritet te ističe kako razlike između spolova nisu nedostaci te stoga ne postoji razlog zbog kojeg bi se osobine jednog spola smatrale važnijim od onih drugog spola.

3. UTJECAJ DRUŠTVA NA STVARANJE RODNIH STEREOTIPA

Opće je poznata činjenica kako ljudi nisu u mogućnosti odrastati i sazrijevati samostalno. Kako bi usvojili adekvatne životne vrijednosti te se razvijali u osobnom, socijalnom i poslovnom kontekstu, potrebna im je pomoć okoline u kojoj obitavaju. U ranoj životnoj dobi takvu pomoć pružaju roditelji, odgajatelji i ostali pedagoški stručnjaci. Kroz proces odrastanja i edukacije ona se proširuje na sve osobe i sredstva putem kojih se dolazi do daljnjih spoznaja o životu, odnosima i mogućnostima - prijatelje, poslovne suradnike, užu i širu lokalnu zajednicu, medije. Ulaskom u prostor vlastitog interesa, oni postaju sukreatori rodnog identiteta.

3.1. ULOGA RODITELJA I ODGAJATELJA U STVARANJU RODNIH STEREOTIPA

Roditeljstvo je složen proces i može se bez sustezanja zaključiti, jedna od najkompleksnijih zadaća koje su stavljene pred čovjeka. Većina roditelja nastoji usmjeriti svoje dijete na postupke i ponašanja kojima će se adaptirati okolini i time si osigurati višu razinu zaštite i sigurnosti. Ovu tezu podržava i Danijela Marot Kiš (2008:111), koja, između ostalog, ističe kako važnu ulogu u definiranju našeg identiteta „imaju ideološke prakse predstavljene sustavima vrijednosti, stereotipima, predrasudama i kulturološki utemeljenim normama koje pred osobu stavljaju zahtjeve neprekidnog prilagođavanja i usuglašavanja s ciljem optimalnog funkcioniranja u određenom okruženju.“ Slijedom navedenoga, važno je istaknuti da roditelji i odgajatelji nemaju namjeru stvoriti od djece osobe bez individualnih stavova, već ih usmjeravaju da svoja uvjerenja oportuna mišljenju okoline zadrže u svojem intimnom prostoru, a sve u (višem) cilju opstanka u zajednici. Stoga i Jerič Miholič (2020:5) ističe kako djeca rodne uloge usvajaju već unutar obitelji, gdje se rodni stereotipi prvotno izražavaju. Declercq i Moreau (2012:19) navode rezultate istraživanja o utjecaju socijalnog okruženja na razvoj rodnog identiteta kod djece, koje je 1997. objavio istraživač Gaid Le Manner-Idrissi. Rezultati istraživanja ukazuju da većina roditelja teži stvaranju različitog okruženja za djecu s obzirom na spol - od uređenja soba, izbora igraćaka ili odjeće te da se prema djeci s obzirom na spol ne ponašaju istovjetno. Kao primjer možemo istaknuti ustaljeni „rozo-plavi običaj“ u odabiru boja prema spolu, koji nije zastario bez obzira na razvoj društva. Također, djeca i dalje iz obitelji usvajaju rodne uloge prema kojima majka brine za kućanstvo, a otac za prihode. Marović (2009:20) navodi kako djeca između treće i pete godine odabiru zanimanja odraslih prema utjecaju i moći, dok od šeste do osme godine za sebe odabiru buduću profesiju koju smatraju odgovarajućom za svoj rod. Zanimljivo je istaknuti načine rješavanja

konfliktnih situacija, pri čemu djevojčice sukobe nastoje riješiti kompromisom i dogovorom, dok se dječaci istovremeno bore za prevlast, što ukazuje da je djevojčicama izuzetno važna pripadnost zajednici i ostvarivanje društvenih kontakata, dok dječaci pribjegavaju stvaranju autoriteta (Marović, 2009:21). Ovu premisu potvrđuje i promatranje djece u igri i razgovor s njima koje su 1979. provele Mijak i Spajić te, između ostalog, utvrdile sljedeće (Marović, 2009:21):

- u individualnoj igri djevojčice najviše odabiru likovni, građevni i konstrukcijski materijal, dok u grupnim igrama odabiru lutke i frizerski pribor,
- u sadržaju igara utvrđeni su rodni stereotipi; dječaci odabiru igre rata, igre kretanja i društvene igre, a djevojčice igre mame i djeteta, igre obitelji i frizerske igre,
- kod dječaka se rodno stereotipno najčešće javlja uloga vozača, a kod djevojčica uloga mame, dok u zajedničkim igrama prevladavaju igre liječnika i igre rata sa ravnopravno raspoređenim ulogama s obzirom na spol.

Odgajatelji djece predškolske dobi svojim radom i aktivnostima s djecom mogu znatno doprinijeti smanjenju rodni stereotipa. Marović (2009:22-23) navodi kako su Buswell i Keklis proveli radionice s odgajateljima, pri čemu su utvrdili da odgajatelji više pažnje posvećuju muškoj djeci, što su isti osvijestili tek kada su im prikazane video snimke njihovoga rada s djecom. Odgajatelji su ovakav pristup objasnili tezom da su dječaci zahtjevniji od djevojčica, ali su istovremeno i postali svjesni svojeg rodno stereotipnog ponašanja. Suočavanje je uvijek dobar pristup rješavanju problema rodni stereotipa jer, kao i roditelji, odgajatelji u većini slučajeva nemaju tendenciju stvaranja stereotipa, već isto čine na temelju vlastitih do tada stečenih rodni uvjerenja. Preporuke u vidu smanjenja rodni stereotipa kod odgajatelja, Jerić Miholić (2020:5) donosi kako slijedi:

- poticanje djece na zajedničke aktivnosti bez odvojenosti prema spolu,
- organiziranje prostora za igru raznovrsno neovisno o spolu,
- formirati skupine ravnomjernom raspodjelom spolova,
- kroz rad s materijalima potaknuti djevojčice na korištenje čekića i čavala, a dječake na postupke šivanja i glačanja.

Marović (2009:19) dodaje da je posao odgojnog osoblja naučiti djecu toleranciji i prihvaćanju spolnih različitosti, čime se, kroz međusobno razumijevanje i privrženost znatno smanjuje mogućnost neravnopravnosti rodni uloga.

Empirijski je dokazano da se rodni identitet kreira u ranoj životnoj dobi, pri čemu djeca kopiraju obrasce ponašanja odraslih autoriteta, osobito roditelja i odgajatelja, nastojeći im se prilagoditi. Stoga je važno da odrasli svojim primjerom ukazuju djeci na rodno prikladno ponašanje kroz održavanje partnerskih odnosa u obitelji te podjelu zadataka sukladno rodnoj ravnopravnosti. Također, važno je da roditelji kontroliraju medijske sadržaje kojima su djeca izložena i nastoje utjecati na njihovu adekvatnost, o čemu se detaljnije progovara u nastavnom dijelu rada.

3.2. UTJECAJ MEDIJA NA STVARANJE RODNIH STEREOTIPA I KAKO GA REDUCIRATI

Prateći suvremene trendove rodnog diskursa u javnom prostoru, može se zaključiti kako postoji veliki utjecaj medija koji manipuliraju kreiranjem rodnog identiteta namećući površne vrijednosti kao imperativ prikladnom ponašanju. Svjedoci smo toga u svakodnevnom praćenju medijskog izvještavanja, koje pod utjecajem modernog načina života i razvojem suvremenih komunikacijskih kanala, osobito društvenih mreža i elektronskih portala, često pribjegava senzacionalizmu te evidentno gubi na vjerodostojnosti.

Sukladno navedenom, Obradović, Barbarić i Dedić (2013:33) ističu pojam „infotainment“ koji prevladava u današnjem novinarstvu, a podrazumijeva izvještavanje o informativnom sadržaju na zabavan način. Nažalost, moramo primijetiti kako ovakav način prikaza medijskih sadržaja potpuno napušta 5W⁶ način prikaza vijesti, koji predstavlja standard relevantnog i objektivnog informiranja javnosti. Ovim obrascem izvještavanja mediji podliježu širokim masama te globalno utječu na redukciju kritičkog načina promišljanja.

Stoga ne čudi izjava⁷ poznatog glumca Denzela Washingtona, dana 2016. na tiskovnoj konferenciji u Nacionalnom muzeju afroameričke povijesti i kulture: “Ako ne pratite vijesti onda ste neinformirani, ako pratite vijesti, tada ste dezinformirani.“ Usmjerenost na profit i prvenstvo u objavi bez obzira na istinitost kao jedina mjerila uspješnosti medijskog izvještavanja osobito je izražena u elektronskom načinu izvještavanja (portali, društvene mreže). Senzacionalističkim naslovima koji često nisu u suglasju sa sadržajem medijskog

⁶ Zlatno pravilo pisanja vijesti jest pravilo 5W + H. Prema tom pravilu, vijest bi trebala sadržavati odgovore na pitanja Who/Tko, Where/Gdje, When/Kada, What/Što, Why/Zašto i How/Kako - <https://televizijastudent.com/novinarska-pitanja-5wh> - preuzeto 6.4.2021.

⁷ <https://net.hr/hot/zvijezde/opaki-glumac-odrzao-bukvicu-novinarima-ako-ne-pratite-vijesti-niste-informirani-ako-ih-pratite-onda-ste-krivo-informirani/> - preuzeto 6.4.2021.

teksta jedini je cilj ostvariti što više pregleda (klikova) jer to doprinosi zaradi određenog portala.

Nadalje, na društvenim se mrežama potenciraju sadržaji i osobe koje predstavljaju irelevantan doprinos javnom interesu te potiču rodne stereotipe. Kao primjer ovakvog načina izvještavanja donosimo tekstove o „Kristini Mandarini“, pravog imena Kristina Penava, djevojci koja je postala „vijest“ jer je veliki broj ljudi (pretežito muškog spola) kupovao mandarine na štandu na kojem je radila zbog njezinog izraženog poprsja. Tekstovi o dotičnoj djevojci razvlačili su se mjesecima po svim portalima, uključujući i one poznatih medijskih kuća (Jutarnji list, Večernji list, 24 sata, Indeks.hr, t.portal i ostali) te se nastavljaju i dalje objavama o njezinim daljnjim estetskim operacijama. Napominjemo da je pristankom na ovakav način medijske prezentacije te kasnijim objavama poluobnaženih fotografija na svojem Instagram profilu i sama Kristina Penava utjecala na razvoj rodni stereotipa, odnosno prosuđivanje žena kroz prizmu tjelesnih atributa. Ovo je samo jedan od brojnih primjera koje slijede brojni *influenceri*, *trandseteri* i *celebrity* ličnosti prezentirajući fizički izgled i dojam luksuznog života dostupnog svima, a zapravo su sponzorirani od proizvođača proizvoda i usluga koje promoviraju.

Sever Globan i Kralj (2019:6) govore kako spomenute javne osobe odražavaju društveno-kulturne stvarnosti i promjene te svojim nastupima kreiraju obrasce za imitiranje i nameću trendove što znači biti idealno muško ili žensko, čime sudjeluju u socijalizaciji „koristeći društvene i spolne uzore“. Napominjemo da u današnje vrijeme prethodno navedene javne ličnosti nisu nužno istaknuti pjevači, glumci, književnici, znanstvenici ili zastupnici profesija koje su svojim radom doprinijeli razvoju, kulturi i edukaciji društva, već se u velikom broju slučajeva radi o javnosti do tada nepoznatim osobama, koje su proizašle iz reality showova ili javnosti interesantnih video uradaka i objava na društvenim mrežama. Stječe se dojam kako je danas dovoljno imati financijska sredstva ili poznavati nekog iz medijskih krugova kako bismo bili šire medijski eksponirani. Iz ovakvih je okolnosti proizašla izjava⁸ našeg poznatog i nagrađivanog pjevača Mate Miše Kovača 9. rujna 2013. nakon koncerta u zagrebačkom klubu Roko: „Došlo je vrijeme da je lakše snimiti CD nego CT glave, ali novinari bi trebali znati prepoznati kome dati prostor i tko može napuniti stadion.“ Zaključuje se kako je suvremeni način života koji omogućuje dostupnost raznih, osobito internetskih sadržaja bez adekvatne pravne zaštite, doveo do devijacija u sustavima vrijednosti. Naime, u široj se javnosti stječe dojam da svatko može dobiti svojih „5 minuta slave“ ako bude dovoljno originalan u svojim istupima na društvenim mrežama, što je osobito opasno za mlade koji su u

⁸ <https://www.vecernji.hr/showbiz/miso-kovac-danas-je-lakse-snimiti-cd-nego-ct-glave-610471> - preuzeto 6.4.2021.

procesu sazrijevanja. Ovdje izdvajamo slučaj smrti desetogodišnje djevojčice⁹ uslijed sudjelovanja u tzv. „Blackout Challenge“, izazovu na kineskoj video-platforni TikTok. Naime, prema pisanju portala Večernji list, djevojčica se snimala mobitelom dok je oko vrata stezala pojas ogrtača s ciljem pobjede u spomenutom izazovu postizanja što dužeg vremena ostanka bez zraka. Kako navodi spomenuti portal, kompanija ByteDance našla se na udaru javnosti jer nije spriječila otvaranje profila navedene djevojčice iako za korisnike propisuje minimalnu starost od 13 godina.

Spomenuti slučaj jedan je od dokaza za tvrdnju Sever Globan i Kralj (2019:6), u kojoj iznose da način na koji mediji prikazuju muškarce i žene za korisnike nije objektivan i neutralan, što posebno utječe na djecu i mlade kao najranjiviju dobnu skupinu kada je manipulacija u pitanju. Ovome u prilog govore i rezultati istraživanja rodni razlika i razlika između adolescenata u ranoj i kasnoj adolescenciji prema njihovoj percepciji utjecaja medija na sliku tijela, kojega su provele Erceg Jugović i Kuterovac Jagodić (2016:145-162). Istraživanjem se pokazalo da djevojke u većoj mjeri nego mladići doživljavaju utjecaj medija na mršavljenje, dok mladići više nego djevojke osjećaju medijski utjecaj prilikom dobivanja na tjelesnoj težini te povećanju mišićavosti. Kukić i Jurčić (2013:63) ističu kako suvremeni mediji, unatoč isticanju javnih osoba ženskog spola koje su financijski situirane i izraženih stavova i osobnosti (Madonna, Lady Gaga, Angelina Jolie i ostale), i dalje muškarce i žene prikazuju rodno stereotipno, pri čemu gledatelji iza prikaza muškarca vide stvarnu osobu, dok iza slike žene vide model koji se pretvara da je stvarna ličnost.

U prilog činjenici da su rodni stereotipima izložena oba spola, kako donosi portal medijskapismenost.hr, govori i istraživanje¹⁰ koje je proveo Geena Davis institut za rod i medije pri sveučilištu Mount Saint Mary. Ova je organizacija istražila 25 najpopularnijih televizijskih programa među dječacima u dobi od 7 do 13 godina, pri čemu je analizirano 3.506 likova. Rezultati studije pokazali su da su muškarci uglavnom prikazani kao agresivni, nedovoljno brižni i neuključeni roditelji.

Navedeni portal u istome članku spominje i studiju koju je 2017. provela međunarodna organizacija Promudo koja se bavi unapređenjem rodne ravnopravnosti i sprečavanjem rodno uvjetovanog nasilja. Istraživanje je provedeno nad muškarcima u dobi između 18 i 30 godina u SAD-u, Velikoj Britaniji i Meksiku, a pokazalo je da 72% muškaraca izjavljuje da im je rečeno da se „pravi muškarac“ treba ponašati samodopadno, biti čvrst i odlučan te fizički privlačan. Napominjemo da su kao izvore informacija o osobinama „pravog muškarca“ uglavnom naveli svoje roditelje. S druge pak strane, analizom medijske kampanje „Biram

⁹ <https://www.vecernji.hr/techsci/tiktok-na-udaru-kritika-zbog-igre-gusenja-1463249> - preuzeto 6.4.2021.

¹⁰ <https://www.medijskapismenost.hr/utjecaj-stereotipa-u-medijima-na-psihicko-zdravlje-djecaka/> - preuzeto 6.4.2021.

Montenegrinu godine“ crnogorskog lista „Pobjeda“, Aleksandra Kovačević dokazuje da medijska kampanja koja se prezentirala kao rodno ravnopravna i usmjerena na prava žena zapravo promiče stereotip „super-žene“, kojom se u suvremenom javnom prostoru misli na ženu koja objedinjuje tri pretpostavljene najvažnije ženske uloge; brižne majke, voljene supruge i uspješne poslovne žene (Obradović, Barbarić i Dedić, 2013:43-44).

Izdvaja se i istraživanje utjecaja rodno pristranih medija na razvoj djece¹¹ američke neprofitne organizacije Common Sense Media koje je pokazalo kako mediji promiču ideju da su muške osobine i ponašanja vrijedniji od ženskih. Napominjemo da su brojna istraživanja medijskih sadržaja pokazala kako se muška zanimanja prezentiraju uz pozitivan indeks moći i utjecaja, dok su ženska zanimanja prikazana kao manje važna (Kukić i Jurčić, 2013:62).

Kada govorimo o oglašivačkoj industriji, Lubina i Brkić (2014:220) istražuju kako se djevojčicama od najranije dobi nude igračke poput lutaka, kućanskih aparata i slično, dok oglasi za dječake promoviraju igračke poput vojnika, superjunaka ili avanturističkih društvenih igara. Djeca i adolescenti koji provode više vremena gledajući televiziju pokazuju tradicionalnije stavove prema rodnim ulogama (Penezić i Šunjić, 2013:88). Ovime se djeca od najranije dobi usmjeravaju na prihvaćanje nametnutih rodni razlika kao normalnih, što u budućnosti utječe na njihovo daljnje prenošenje rodni stereotipa na vlastitu djecu te bližu i širu društvenu zajednicu.

Visoko mjesto u stvaranju rodni stereotipa svakako ima i modna industrija, koja je osobito usmjerena na ženski spol. Ekspanzivni rast ljudskih potreba u kontekstu fizičkog izgleda u suradnji s medijima modu stavlja u centar pozornosti, osobito putem online prodajni kanala oglašavanja. Nerealna slika idealnog ženskog tijela postiže se ili dugotrajnim snimanjima ili različitim računalnim programima za uljepšavanje. Citirajući Jean Kilbourne, Lubina i Brkić (2014:228) navode kako je medijski standard idealni tjelesni proporcija realno genetski nedostižan za 95% žena. Autorice u istome dijelu članka kao primjer izrazite rodne stereotipizacije navode seriju *Seks i grad*, koja je prezentacijom dizajnerske obuće i odjeće stvorila brojne frustracije zbog financijske nedostižnosti *must have* modni detalja za većinu njezinih gledateljica. Moglo bi se zaključiti kako je propagiranje nerealni tjelesni proporcija te modni detalja koje si nismo u mogućnosti priuštiti za posljedicu kod žena probudila frustracije i nezadovoljstva vlastitim izgledom i životnim stilom. Kao potpora ovome zaključku može poslužiti i istraživanje koje je Metka Kuhar 2005. provela u četiri slovenske srednje škole, a pokazalo je kako je gotovo polovica djevojaka nezadovoljna vlastitim

¹¹ <https://www.medijskapismenost.hr/kako-stereotipi-u-filmovima-i-na-televiziji-utjecu-na-djecji-razvoj/> - preuzeto 8.4.2021.

izgledom koje su posljedica medijske rodne stereotipizacije ljepote u komercijalne svrhe (Lubina i Brkić, 2014:228). Autorice navode kako su se u vezi s medijskom nerealnom promocijom ženskog tijela pojavili i blogovi namijenjeni anoreksičnim i bulimičnim djevojkama koje slijede svoje medijske uzore u izgladnjivanju do smrti. Nažalost, i u Hrvatskoj smo svakodnevno svjedoci ovih, za mnoge djevojke, životno pogubnih poremećaja u prehrani, pri čemu važnu ulogu ima i medijski utjecaj, osobito putem promoviranja nezdrave prehrane, što je pokazalo i istraživanje utjecaja medija na prehrabene navike djece od 11 do 14 godina (Nakić, Šimunić Cvrtila i Šošić, 2017:331). Isto istraživanje ukazalo je i na nedostatak komunikacije roditelja s djecom o zdravoj prehrani te o medijskim oglasima za prehrabene proizvode.

Iz svega navedenoga jasan je izniman utjecaj medija na djecu i kreiranje njihovih rodni uvjerenja. S obzirom da nemaju potpuno izražene stavove o životu, dječjim je interesima vrlo jednostavno manipulirati, čega su mediji itekako svjesni. Rješenje ovog problema svakako leži u edukaciji i primjerenom komunikaciji, što je tijekom dječjeg odrastanja velikim dijelom odgovornost roditelja. U okviru prethodno spomenute studije utjecaja rodno pristranih medija na razvoj djece¹² američke neprofitne organizacije Common Sense Media, izdane su preporuke roditeljima za zaštitu djece od medijski nepoželjnih sadržaja prema dječjoj dobi, kako slijedi:

- a) od 2 do 6 godina; s obzirom da u ovoj dobi djeca temeljno osvještavaju rodni identitet, važno je djeci isticati primjere iz osobnog života ili iz medija (osobito crtića) koji pokazuju da se na mnogo raznovrsnih načina može biti muškarac ili žena, pozitivno komentirati medijske sadržaje koji ukazuju na jednakovrijednost dječaka i djevojčica te poticati djecu na praćenje rodno ravnopravnih medijskih sadržaja.
- b) od 7 do 10 godina; s obzirom da u ovom razdoblju djeca uglavnom biraju prijatelje prema spolu i počinju određene karakteristike osobnosti pripisivati muškarcima odnosno ženama, potrebno je pozornost djece usmjeriti na likove koji se suprotstavljaju rodni stereotipima, isticati likove koji su važni zbog svojih aktivnosti, a ne zbog svojeg izgleda te s djecom gledati filmove gdje ženski likovi izgledaju fizički realno, a muški neagresivno i nehrabro.

¹² <https://www.medijskapismenost.hr/kako-stereotipi-u-filmovima-i-na-televiziji-utjecu-na-djecji-razvoj/> - preuzeto 8.4.2021.

- c) od 11 do 13 godina; u ovim se godinama kod djece počinje osjećati pritisak prilagodbe društvu i njegovim pravilima te je stoga od osobite važnosti naglašavati im da osjećaj vrijednosti i sreća nisu rezultat fizičkog izgleda ili snage već upornosti, truda i neprestanog učenja. Također, potrebno je razgovarati s djecom o rodno nestereotipnim zanimanjima, kvaliteti njihovih odnosa s prijateljima i prvim ljubavima u smislu međusobnog razumijevanja i učenja novih mogućnosti.

- d) od 14 do 17 godina; s obzirom da se u ovome razdoblju djeca sve više druže sa pripadnicima suprotnog spola i postaju tolerantniji u odnosu na stereotipe, potrebno im je ukazati na medijske sadržaje koji prikazuju dječake i muškarce koji slobodno izražavaju emocije, imaju razne interese (osim seksa) i prijateljski se odnose prema likovima koji nisu heteroseksualni. Kada se radi o ženskim likovima, djecu je potrebno usmjeriti na ženske likove koji jasno izražavaju svoje potrebe, ekonomski su samostalni i ne razlikuju se od muškaraca po snazi i umijećima.

Kako i navode Nakić, Šimunić Cvrtila i Šošić (2017:325) važno da djeca uz pomoć roditelja uvide prednosti i nedostatke te moguće opasnosti medijskih prezentacija. Autorice navode kako bi roditelji trebali diskretno pratiti koje sadržaje djeca najviše prate u medijima te o njima s djecom utemeljeno komunicirati. Autorice ukazuju na potrebu medijskog programa opismenjavanja za djecu i odrasle. S obzirom da i u odrasloj dobi uslijed nedovoljne educiranosti često nismo svjesni medijskog utjecaja, predlaže se da se navedeni programi ozbiljno razmotre za uvođenje u sve razine obrazovanja, od formalnog kroz obrazovne ustanove do programa za obrazovanje odraslih ili putem udruga koje su orijentirane na medijsku tematiku.

3.3. KOLIKO SMO NAPREDOVALI KAO DRUŠTVO?

Na svjetskoj je razini posljednjih godina izražena usmjerenost na problem rodne nejednakosti. Prema izvješću Europskog parlamenta o Strategiji Europske unije za rodnu ravnopravnost, 25.11.2020., između ostaloga, utvrđeno je i sljedeće¹³:

- svaka treća žena u EU-u u dobi od 15 ili više godina doživjela je neki oblik fizičkog i/ili seksualnog nasilja, svaka druga žena je bila žrtva seksualnog uznemiravanja, a svaka deseta uznemiravanja na internetu,
- 95% registriranih žrtava trgovanja ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja čine žene i djevojčice,
- tradicionalne rodne uloge i stereotipi još uvijek utječu na podjelu rada kod kuće, u obrazovnom sustavu, na radnome mjestu i u društvu,
- neplaćene poslove skrbi i rada u kućanstvu uglavnom obavljaju žene, što utječe na zapošljavanje i napredovanje u karijeri,
- razlika u plaćanja žena i muškaraca u EU doseže 40% ako se uzmu u obzir stope zaposlenosti i ukupno sudjelovanje na tržištu rada,
- žene čine samo 34,4% samozaposlenih u EU i samo 30% poduzetnika koji pokreću start-upove,
- Indeks rodne ravnopravnosti za 2019. pokazuje trajne nejednakosti između muškaraca i žena u digitalnom sektoru,
- žene su nerazmjerni nedovoljno zastupljene u vijestima i informativnim medijima,
- nejednak prikaz žena i muškaraca u medijima doprinosi stereotipima i utječe na sliku o ženama i muškarcima,
- na globalnoj razini 70% zdravstvenih i socijalnih radnika jesu žene, koje često primaju tek minimalnu plaću i rade u neizvjesnim uvjetima.

Tema rodne ravnopravnosti značajnije se otvorila prije tri godine pojavom optužbi za seksualno zlostavljanje mnogobrojnih svjetski poznatih glumica i ostalih zaposlenica filmske industrije od strane glavnog hollywoodskog producenta Harveyja Weinsteina. Kao posljedica prvih optužbi nastao je #MeToo pokret kojim su se prvotno na društvenoj mreži Myspace, a kasnije i na Twiteru i ostalim društvenim portalima množila svjedočanstva žena o iskustvima seksualnog nasilja s ciljem sprečavanja i utjecaja na kazneni progon seksualnog zlostavljanja

¹³ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0234_HR.html

žena. Kao što navodi portal rtl.hr¹⁴, optuženi Weinstein osuđen je na 23 godine zatvora za silovanje i seksualni napad. Prema pisanju istog portala, #MeToo pokret uzrokovao je pozitivne učinke u pristupu problema seksualnog nasilja i rodne ravnopravnosti, kako slijedi:

- nasilje nad ženama postalo je tema o kojoj se više ne šuti,
- ukazano je na rasprostranjenost seksualnog uznemiravanja i napada te je dan poticaj svim zlostavljanim osobama da prijave nasilje,
- zabrana nasilja unutar obitelji ušla je u kazneni zakonodavni okvir mnogih zemalja,
- petnaestak država u SAD-u donijelo je zakone prema kojima se zaposlenike štiti od seksualnog uznemiravanja na temelju spola,
- Međunarodna konferencija rada je 2019. usvojila Konvenciju o nasilju i uznemiravanju u svijetu rada, koja će stupiti na snagu u lipnju ove godine, a za članice potpisnice podrazumijevat će poštivanje prava na svijet rada bez nasilja i rodne diskriminacije.

Međutim, kao što nastavlja rtl.hr¹⁵, istraživanja u SAD-u i Velikoj Britaniji o učinku #MeToo pokreta pokazala su kako je značajan broj muškaraca i žena izjavio da „osobno nerado zapošljavaju žene na poslovima koji zahtijevaju blisku interakciju s muškim kolegama, poput primjerice poslovnih putovanja“, iz čega provoditelji istraživanja zaključuju da će ubuduće žene biti još manje zapošljavane na poslovima koje traže direktnu suradnju s muškarcima, što može biti pogubno za položaj žena na tržištu rada. U sličnom smjeru izražava se i londonska novinarka Ella Whelan, koja smatra¹⁶ da se većina žena ne želi poistovjetiti s #MeToo feminizmom jer on žene ne promatra kao samosvjesne borce već kao bespomoćne žrtve, što nas vraća u patrijarhalan način promišljanja. Whelan smatra da traženje pomoći od države u rješavanju problema koji zakonodavno nisu u njihovoj nadležnosti zapravo umanjuje žensku mogućnost slobode.

Pokret #Metoo uzrokovao je pojavu sličnih pokreta u cijelom svijetu. Tako je i u Hrvatskoj prije godinu dana PR menadžerica Nada Nadarević pokrenula pokret iste tematike naziva „Spasi me“. U svojem gostovanju u emisiji RTL Direkt, gđa Nadarević je istaknula¹⁷ da je seksualno uznemiravanje sve češći oblik nasilja, događa se svima, ali se često banalizira što

¹⁴ <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/hrvatska/3970074/proslo-je-gotovo-tri-godine-od-pocetka-metoo-pokreta-sto-se-stvarno-promijenilo-u-svijetu/> - preuzeto 11.4.2021.

¹⁵ Isto - preuzeto 11.4.2021.

¹⁶ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/glas-nove-generacije-javnih-intelektualaca-metoo-pokret-nije-napravio-nista-pozitivno-po-zene-15048830> - preuzeto 11.4.2021.

¹⁷ <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/hrvatska/3633217/zene-se-sa-seksualnim-uznemiravanjem-susrecu-bilo-gdje-i-bilo-kada-ali-to-se-banalizira/> - preuzeto 11.4.2021.

obilježava ženu kroz cijeli život. Inicijativa „Nisam tražila“, koja je nastala kada je glumica Milena Radulović optužila poznatog beogradskog redatelja i profesora glume Miroslava Aleksića za seksualno zlostavljanje, otvorila je put brojnim takvim prijavama i svjedočenjima na području akademske zajednice u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj te je i sam hrvatski ministar pravosuđa Ivan Malenica najavio izmjenu kaznenog zakona prema kojemu će se spolno uznemiravanje goniti po službenoj dužnosti¹⁸. U Strategiji Europske Komisije za rodnu ravnopravnost 2020.-2025.¹⁹ istaknuta je potreba zaustavljanja rodno uvjetovanog nasilja, ukidanja razlika na temelju spola na tržištu rada te postizanju rodne ravnoteže u donošenju odluka i politici.

Brojni su primjeri javnih osoba koje nastoje ukazati na nužnost očuvanja prirode, zaštite djece, eliminacije svih vrsta nasilja, smanjenja nezaposlenosti, ukidanja korupcije i kriminala te ostalih izazova suvremenog društva, a tako i na problem rodne ravnopravnosti. Međutim, o njima se u javnosti opet pretežito govori u kontekstu stila odijevanja, fizičkog izgleda i privatnog života ili se pak njihov medijski angažman po tome pitanju minorizira.

Možemo li za isto optužiti isključivo medijski utjecaj? Poznati hrvatski sociolog Bruno Šimleša svakodnevno ukazuje na probleme koji opterećuju društvo (odnosi u obitelji, pomoć potrebitima, liječenje i podrška teško oboljelim osobama i sl.) te iznosi prijedloge za njihovo rješenje, pri čemu često ističe problem rodne ravnopravnosti - na Instagramu ga prati 11 tisuća ljudi. Pjevačica Nives Celzius uglavnom objavljuje fotografije koje ističu njezine fizičke atribute - na Instagramu ima 406 tisuća pratitelja. Stoga i ne čudi činjenica kako mediji prezentiraju upravo ono što nas uistinu zanima (i ostvaruje im prihod, što je u potpunosti legitimno, op.a.), a to su, nažalost, društveno irelevantne teme koje nam skreću pozornost sa vlastitih života kojima nismo zadovoljni, ali ne činimo stvarne promjene da bismo osobno i intelektualno napredovali.

Ubrzani razvoj komunikacijskih tehnologija, osobito internetskih poslužitelja, omogućio nam je sveobuhvatni pristup sažetim i nepotpunim informacijama izvađenim iz konteksta. Glavni izvor informacija, umjesto stručne literature, postaju društvene mreže koje obiluju raznim umjetno kreiranim senzacijama, poluistinama, teorijama zavjere i sličnim nerelevantnim podacima. Usljed široke dostupnosti raznovrsnih sadržaja, stvoren je dojam kako se u kratkom vremenu o svemu može saznati sve, čime se stvara privid o većoj osviještenosti i obrazovanju ljudi nego što to uistinu je. Nadalje, pojava revolving kreditnih kartica omogućila

¹⁸ <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/hrvatska/3970074/proslo-je-gotovo-tri-godine-od-pocetka-metoo-pokreta-sto-se-stvarno-promijenilo-u-svijetu/> - preuzeto 11.4.2021.

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TEXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0152&from=HR> - preuzeto 11.4.2021.

je dostupnost gotovo svakog dizajnerskog proizvoda, čime se podržava ideja egalitarizma koja nije održiva jer se dugoročno stvaraju financijske gubitke te se ugrožava egzistenciju ne samo sebi, već i vlastitoj obitelji. Usmjerenost na nevažne teme i isključivo vlastite potrebe uzrokuje površan pristup svim temama koje su uistinu važne za društveni napredak, a tako i rodnoj ravnopravnosti.

Ukratko, tehnologija napreduje, društvo nazaduje, a odgovornost je na svima nama. U prilog tome govori i izjava²⁰ pravobraniteljice za ravnopravnost spolova Višnje Ljubičić dana u siječnju 2021. u TV emisiji RTL Danas, koja smatra da još uvijek ne postoji senzibilitet široke javnosti i same struke o problemu rodne ravnopravnosti te dodaje: “ Još uvijek svjedočimo očekivanim rodnim ulogama: što je dopušteno muškarcima, a što je dopušteno, odnosno nedopušteno ženama. Uvijek se propituje njihovo ponašanje, njihova motivacija, eventualno sudjelovanje, izazivanje u takvim djelima“. Potrebno je istaknuti da propitivanje odgovornosti i osuđivanje žena za izloženost seksualnom nasilju često dolazi u vidu osude i nerazumijevanja od strane pripadnica istog spola, što je osobito zabrinjavajuće.

Demokracija je svima otvorila mogućnosti javnog iznošenja i suprotstavljanja mišljenja te potrebu tolerancije prema različitostima. Utvrđeno je da su i kod predstavnica feminizma kroz povijest, kao i danas, prisutni različiti pristupi i mišljenja prema načinu pristupanja problemu rodne nejednakosti, što je razumljivo. Međutim, uz adekvatan odgoj i edukaciju koja će kod većine ljudi uspjeti osvijestiti važnost ovoga problema, napredak je svakako moguć.

²⁰ <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/video/vijesti/427878/visnja-ljubicic-za-rtl-vrlo-olako-govorimo-o-silovanim-zenama-ne-shvacajuci-da-na-taj-nacin-podrivamo-nacelo-jednakih-prava/> - preuzeto 11.4.2021.

4. ULOGA ANIMIRANOG FILMA U RAZVOJU RODNIH STEREOTIPA

Svi su nekada bili djeca te odrastali uz animirane filmove, iz kojih su stjecali svoja prva iskustva i učili o prijateljstvu, nestašlucima, ljubavi i opraštanju. Utjecaj animiranog filma vidljiv je i kod većine odrasle populacije jer ih podsjeća na usvojene životne vrijednosti. U ovome će se dijelu rada posebna pozornost posvetiti utjecaju animiranog filma na dječji razvoj, s naglaskom na Walt Disney kompaniju, koja je proizvela većinu filmova koji obilježavaju djetinjstvo.

4.1. DEFINICIJA I UTJECAJ ANIMIRANOG FILMA

Prema Filmskoj enciklopediji (Peterlić,1986)²¹, animirani film predstavlja naziv za sve vrste filmova (crtane, lutkarske i sl.) nastale postupkom kinematografske animacije, pri čemu se iluzija pokreta postiže uzastopnim slikanjem ili snimanjem pojedinih sličica vrpce odnosno ručnim ili tehničkim postupkom „sličicu po sličicu“ (engl. *frame by frame*), projicirajući ih kinematografskom brzinom (24 kvadrata u sekundi). Temeljno načelo²² u proizvodnji animiranog filma označava pojedinačno snimanje niza crteža, koji, kada se prikazuju u kontinuitetu, stvaraju iluziju pokreta. Prema duljini trajanja (Deriš, 2020:4), animirani film se dijeli na kratkometražni (od 8 do 20 minuta), srednjometražni (20 do 50 minuta) i dugometražni (trajanje duže od 50 minuta), koji predstavlja predmet naše analize.

Kada govorimo o Hrvatskoj, kako navodi Pintarić (2017:12), zamah u proizvodnji animiranog filma ostvaren je 50 godina prošlog stoljeća kada je 1954. osnovan Zagreb film, a dvije godine kasnije u njegovom okviru i Studio animiranih filmova te Zagrebačka škola animacije, koja je prve uspjehe ostvarila na Filmskom festivalu u Veneciji. Izniman uspjeh Zagrebačka škola animacije postigla je kada je njezin član Dušan Vukotić 1962. osvojio Oscara za animirani film (Pintarić, 2017:13), što je bio prvi Oscar u ovoj kategoriji izvan SAD-a.

²¹ Peterlić, A. (1986) Filmska enciklopedija, Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb - str. 26

²² Isto, str. 28

Zahvaljujući svjetskom ugledu autora Zagrebačke škole crtanog filma, od 1972. u Zagrebu se održava Svjetski festival animiranog filma²³, čime Hrvatska, uz Francusku, Japan i Kanadu, spada u četiri najveće svjetske smotre animiranog filma.

Glavno obilježje suvremenog animiranog filma jest zamjena tradicionalne animacije računalnim programima, koji omogućavaju pristup bojama, efektima te animaciju koja podrazumijeva realne dvodimenzionalne i trodimenzionalne pokrete (Živković, 2019:22).

Svojim porukama animirani film prati razvoj djeteta i kreira njegova prvotna uvjerenja, koja često ostaju ustaljena unatoč sazrijevanju. Osobito je to vidljivo, kako navodi Belamarić (2019:16) kod suvremenih ženskih animiranih likova poput Hello Kitty, koja utjelovljuje inertnost i ranjivost ili pak Wixie koje su odraz pretjerane seksualiziranosti. Važno je i naglasiti da se animirani filmovi uglavnom prikazuju u formi bajke sa sretnim završetkom, što nije u suglasju sa odvijanjem realnog života. Kao što i navodi Petrović (2018:25), bajke simplificiraju stvarnost ne bi li iz nje izdvojile osnovne premise životnih vrijednosti i uklopile ih u realnost kao vrstu smjernice za stvaranje identiteta. Stoga je i odgovornost roditelja i odgajatelja da djecu upozore kako je u bajkama težište na vrijednostima kojima nas uče, a ne na idealima ljepote, snage i hrabrosti. Belamarić (2019:16) zaključuje da se djevojčice od najranije dobi zapravo identificiraju sa animiranim junakinjama koje su izrađene „po uzoru na seksualne fantazije odraslih muškaraca“.

S obzirom da uz ovakve obrasce odrastaju, ne čudi stvarnost u kojoj se tijelo, šminka i trendy odjevni stil, osobito kada je u pitanju ženska populacija, stavljaju u prioritetni položaj naspram obrazovanja. Mlade djevojke stoga, prateći između ostaloga i svoje animirane uzore iz djetinjstva, smatraju da im je za uspjeh važnije dobro izgledati nego intelektualno i duhovno ulagati u svoj rast i razvoj. Naravno, ni dječaci nisu pošteđeni poruka kojima im snažni, odvažni i mišićavi animirani likovi poručuju kako uvijek trebaju biti zaštitnici i ne smiju osjećati strah, što je opet u nesuglasju sa stvarnim životom. Ovakve poruke definitivno nisu primjerene, ali su nažalost odraz funkcioniranja vrijednosti u suvremenom društvu.

²³ <http://zagrebfilm.hr/o-nama/povijest/> - preuzeto 10.4.2021.

4.2. KOMPANIJA WALT DISNEY

Walt Disney²⁴ (1901-1966) bio je američki animator i producent. Nakon odsluženja vojnog roka, 1919. iz rodnog Burbanka dolazi u Kansas City, gdje upoznaje crtača Ubbea Eerta Iwerksa, s kojim proučava tehnike animacije te posuđenom kamerom 1920. ostvaruju kratki crtani film koji se s uspjehom prikazuje u lokalnom kinu.

Prikupivši sredstva uslijed uspjeha prvih animiranih filmova koji podižu standarde tadašnje animacije 1923. u suradnji sa bratom Royem osniva Walt Disney kompaniju sa sjedištem u rodnom Burbanku te iste godine počinje i produkcijom kratkih crtanih filmova. Kako dalje navodi Filmska enciklopedija, 1928. u suradnji sa Iwerskom, Walt Disney stvara lik *Mickeya Mousea* i njegove družice *Minnie*, kojima se u razdoblju od 1931. do 1935. pridružuju i ostali omiljeni likovi animiranih filmova Pluton, Pajo Patak i Šiljo.

Nadalje, pojavom zvučnog filma, Disney proizvodi svoj prvi zvučni animirani film *Parobrod Willie* koji zbog njegovog iznimnog osjećaja za animaciju postiže veliki uspjeh, što mu otvara put za daljnju proizvodnju brojnih nezaboravnih animiranih serija i filmova; *Tri praščića*, *Kornjača i zec*, *Ružno pače* i ostali. Prvi dugometražni film *Snjeguljica i sedam patuljaka* kompanija proizvodi 1937. te učvršćuje ugled i priznanje u području animiranog filma.

Od spomenute godine Walt Disney proizvodi brojne dugometražne animirane filmove (npr. *Bambi*, *Pepeljuga*, *Alice u zemlji čudesa*, *Petar Pan*, *Dama i skitnica*, *Trnoružica*), dokumentarne filmove o životu u prirodi (primjerice *Otok tuljana*, *U dolini dabrova*, *Bijela divljina*) te igrane filmove (najpoznatiji *20 000 milja pod morem*, *Mary Poppins*). Kako bi utjecao na rast prihoda, Disney osniva i vlastitu produkcijsku kompaniju *Buena Vista*. Popularni Disneyland, najveći zabavni park u SAD-u, kompanija osniva 1954. u Californiji, a Disneyjevi nasljednici 1971. grade Disney World²⁵ na Floridi, koji je 2018. bio najposjećenije odmaralište na svijetu s prosječnom godišnjom posjećenošću od 58 milijuna ljudi.

Prema pisanju portala enciklopedija.hr²⁶, nakon stagnacije uslijed smrti osnivača Walt Disneya 1966, kompanija 1980-ih počinje novi uspon te 1984. za proizvodnju filmova koji ne spadaju u uobičajeni Disneyjev opus osniva *Touchstone Films*. Razvojem i napretkom novih animacijskih tehnologija tvrtka počinje proizvodnju računalno generiranih animiranih filmova te 1995. snima prvi takav dugometražni film *Priča o igračkama*. Jačanje svoje pozicije u svijetu animiranog filma Walt Disney kompanija ostvaruje i 2006. preuzimanjem tvrtke *Pixar*

²⁴ Isto, str. 301-303

²⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Walt_Disney_World - preuzeto 8.4.2021.

²⁶ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=65808> - preuzeto 8.4.2021.

Animation Studios. Prihod Walt Disney kompanije u 2019. iznosio je 93,9 milijarde američkih dolara sa 223 000 zaposlene osobe.

Nadalje, u skladu sa svjetskim trendovima online televizije, kompanija je posljednjih godina pokrenula tri streaming platforme²⁷, Disney+, Hulu i ESPN+, s kojima u ovoj godini planira realizirati godišnju produkciju od preko 100 novih serija i filmova, pri čemu će najveći dio od planiranih 16 milijardi dolara investirati u platformu Disney+ odnosno svoje najpoznatije brendove *Marvel* i *Star Wars*. Ovim investicijama kompanija se ozbiljno približava najvećoj svjetskoj streaming platformi Netflixu.

Popularnost animiranih filmova Walt Disney kompanije neosporna je kod svih generacija. Stoga mu, prema Kujundžić (2018:121) i pripada status „globalnog kulturnog pripovjedača s autoritetom“.

4.3. ODNOS KOMPANIJE WALT DISNEY PREMA RODNIM STEREOTIPIMA

Iako se na globalnoj razini u svijetu animiranog filma kompanija Walt Disney smatra predvodnikom zabavne industrije i promicateljem obiteljskih vrijednosti (Kujundžić, 2020:50), važno je sagledati je li njezin utjecaj na mlade naraštaje u svakom pogledu pozitivan, osobito kad govorimo o rodnim stereotipima.

Petrović (2018:16) navodi kako se, između ostalih, jedna od pretežitih tema kojima se bave Disneyevi animirani filmovi odnosi na rodne uloge. Ono što autorica ističe kao pozitivno jest prikaz obitelji koja nije patrijarhalna već likovi najčešće nemaju oba živa roditelja, pri čemu većinom odrastaju uz oca. Iako je ovakav pristup moguće okarakterizirati kao rodnu jednakopravnost i prikaz potrebe odrastanja, moguće je da je razlog tome leži i u činjenici da je Disneyeva majka umrla uslijed kvara peći u kući koju je roditeljima kupio Walt Disney, što ga je, prema riječima njegovog suradnika Dona Hahna, opterećivalo cijeli život²⁸.

Međutim, Petrović (2018:17) istovremeno navodi kako Disney strogo definira rodne uloge kroz odvažne, hrabre, markantne i utjecajne muške likove te vitke, nježne i bespomoćne likove žena. Ovakve su podjele rizične za kasnija uvjerenja oba spola. Možemo kao primjer

²⁷ <https://www.nacional.hr/kompanija-walt-disney-planira-trositi-milijarde-dolara-na-streaming-platforme/> - preuzeto 10.4.2021.

²⁸ <https://express.24sata.hr/kultura/bizarni-crtici-zasto-likovi-iz-disneya-rijetko-imaju-mame-2393> - preuzeto 11.4.2021.

istaknuti animirani film *Pepeljuga*, prema kojemu, u slučaju nemogućnosti objašnjenja šireg konteksta od strane starijih autoriteta, djevojčice mogu shvatiti da je životni cilj bogato se udati i imati poslugu dok dječaci mogu osjećati pritisak utjecaja slave, moći i bogatog podrijetla na postizanje kvalitetnog života. U svojem završnom radu Deriš (2020:7-9) donosi analizu utjecaja feminizma na strukturu Disneyjevih animiranih filmova, koji donosimo u nastavku:

1. U klasičnoj eri feminizma 1937. kompanija Disney proizvodi svoj prvi dugometražni animirani film *Snjeguljica i sedam patuljaka*, sa ženom kao glavnim likom. Iako možemo pohvaliti stavljanje ženske uloge u prvi plan, sukladno sa pozicijom žena u tadašnje vrijeme, ženski je lik prikazan kao bespomoćan, plah i samozatajan. Slična se situacija u navedenom razdoblju ponavlja i u filmovima *Pepeljuga* i *Trnoružica*, koje slijede rodni mainstream tadašnjeg vremena u kojem se ljepota i udaja smatrala vrhuncem ženske samorealizacije.
2. Prikazom filma *Mala sirena* 1989. Disney se okreće likovima snažnijih, glasnijih i borbenijih žena koje se bore protiv obrazaca ponašanja koje im nameće društvo i prelaze iz faze nesamostalne kućanice ili dame u nevolji u eru intelektualne pobune. U ovome razdoblju Disney proizvodi i filmove *Ljepotica i zvijer*, *Pocahontas* i *Mulan*.
3. Tridesetak godina nakon začetka trećeg vala feminizma Disney počinje sa produkcijom filmova koji prikazuju ciljani položaj ženske uloge u današnjem društvu. Ovo Disneyjevo razdoblje inicirao je 2009. film *Princeza i žabac*, a u kasnijim mu se godinama pridružuju *Merida Hrabra* i *Snježno kraljevstvo*. Žene se prikazuju samostalnim, ambicioznim, jasno postavljenih životnih ciljeva, a romanse više ne predstavljaju glavni fokus filmske priče.

Vezano uz Disneyjev utjecaj na razvoj rodni stereotipa, javili su se i prijepori u feminističkim krugovima. Kako navodi Deriš (2020:10), dio feminističkih krugova smatrao je da Disney svojim pričama ciljano promiče glas žena, dok su neke druge feministice Disneya proglasile krivcem za rodno stereotipiziranje.

Promatrajući odnos kompanije Walt Disney prema rodnim ulogama, utvrđeno je kako se mijenjao s obzirom na društvene okolnosti određenog vremena. Može se potvrditi kako u određenim filmovima postoji izražena stereotipizacija rodni uloga, ali se ne smatra svjesno produciranom. U ovom kontekstu, može se naglasiti kako Disney nije kreator određenih

rodnostereotipnih agendi sa skrivenim ciljevima utjecaja na populaciju gledatelja. Upravo suprotno, smatra se da se kompanija u svojem radu prilagođavala potrebama i uvjerenjima društva, što radimo i mi sami kada pribjegavamo toleriranju ili izražavanju rodnih stereotipa.

5. METODOLOGIJA

5.1. CILJEVI I HIPOTEZE

Svrha ovog diplomskog rada je analizirati rodne stereotipe u pet najpopularnijih Disneyevih dugometražnih animiranih filmova iz 1990-ih godina i 5 najpopularnijih filmova iz 2010-ih godina prema Box Office-u te napraviti usporedbu.²⁹ U samoj analizi pozornost je posvećena isključivo glavnim likovima te je u nastavku prikazana tablica s popisom 10 filmova u kojima su analizirani glavni likovi.

	Godina izlaska filma	Naslov filma	Naslov filma u originalu
1.	1991.	Ljepotica i zvijer	Beauty and the Beast
2.	1992.	Aladdin	Aladdin
3.	1994.	Kralj lavova	Lion King
4.	1995.	Priča o igračkama	Toy Story
5.	1999.	Priča o igračkama 2	Toy Story 2
6.	2016.	Potruga za Dorom	Finding Dory
7.	2018.	Izbavitelji 2	The Incredibles 2
8.	2019.	Kralj lavova	Lion King
9.	2019.	Snježno kraljevstvo 2	Frozen 2
10.	2019.	Priča o igračkama 4	Toy Story 4

Tablica 1.

²⁹https://www.imdb.com/search/title/?release_date=1990-01-01,1999-12-31&genres=animation&companies=disney&sort=boxoffice_gross_us.desc
https://www.imdb.com/search/title/?release_date=2010-01-01,2020-12-31&genres=animation&companies=disney&sort=boxoffice_gross_us.desc

– preuzeto 22.4.2021.

– preuzeto 22.4.2021.

Ovim se diplomskim radom nastoje potvrditi ili odbaciti sljedeće hipoteze:

H1: Glavna uloga u većini Disney animiranih filmova dodijeljena je muškim likovima.

H2: Usporedbom filmova iz 1990-ih i 2010-ih godina vidljiv je pozitivan pomak u smanjenju stereotipnog prikazivanja likova.

H3: Muški likovi su prikazani stereotipno (snažni, hrabri, ne pokazuju emocije).

H4: Ženski likovi su prikazani stereotipno (kućanski poslovi, majčinski tip, izrazito vitkog tijela).

H5: Većina analiziranih Disney filmova ne zadovoljava Bechdel test.

5.2. Analiza sadržaja

Detaljnim pregledom 10 dugometražnih Disney animiranih filmova zabilježit će se fizičke, psihološke, kulturološke osobine glavnih likova te će se u svakom filmu istražiti je li zadovoljen Bechdel test.

U nastavku je prikazana matrica pitanja pomoću koje su se analizirali likovi.

1.	Naziv filma	
2.	Ime lika	
3.	Spol lika	M/Ž
4.	Dob lika	*ako se ne spominje u filmu, otprilike procijeniti
5.	Rasa lika	
6.	Socijalni status lika (društveni položaj) - nizak, srednji, visoki	*položaj koji pojedinac zauzima u određenoj društvenoj grupi ili društvenoj strukturi, zahvaljujući svom podrijetlu, ekonomskoj moći ili obrazovanju
7.	Ljubavni status lika	slobodan, u vezi/braku

8.	Je li roditelj (ima li djece)?	DA/NE
9.	Je li u radnom odnosu (kakvom)?	DA/NE
10.	Fizička građa tijela lika	*mršav, prosječan, mišićav, debeo
11.	Fizička snaga lika	*je li lik prikazan kao fizički snažan
12.	Duljina kose lika	*kratka, srednje duga, duga, ćelav
13.	Boja kose lika	*crna, smeđa, plava, crvena, sijeda, nema
14.	Aktivan ili pasivan lik	*aktivan lik djeluje, preuzima odgovornost, a pasivan lik samo promatra i ne poduzima ništa, podnosi, trpi, ne djeluje
15.	Borilačke vještine	*ima li lik znanje u borilačkim vještinama, je li spretn s oružjem ili rukama
16.	Lik je prikazan kao seksualni objekt	*razodjeven ili u donjem rublju
17.	Je li zadovoljen Bechdel test?	*pojavljuju li se u filmu barem dva ženska lika koji razgovaraju jedan sa drugim, a da pri tome muškarac nije glavna tema njihovog razgovara
18.	Heroj	*izuzetno hrabar čovjek koji spašava druge ljude i brani ih od zlih ljudi, čovek koji se istakao hrabrošću, duhovnom nadmoćnošću ili sposobnošću.
19.	Vođa	*ima odane sljedbenike
20.	Sljedbenik	*pristaša nekog vjerskog, duhovnog ili političkog vođe. Osoba koja je spremna "sljediti" nečiji nauk
21.	Pozitivan lik	
22.	Negativan lik	
23.	Briga o kućanstvu (kućanski poslovi, kuhanje i sl.)	
24.	Žrtva	*onaj lik koji nepravedno ispašta u životu
25.	Hrabar	* lik ima jaku želju za ispunjavanjem svoje osobne obaveze usprkos velikim preprekama, opasnostima i teškoćama
26.	Neovisan/samostalan	*sposoban brinuti se sam o sebi bez tuđe pomoći
27.	Ovisan	*nesposoban brinuti se o samom sebi,

		ovisan o tuđoj pomoći
28.	Osjećajan	*pokazuje li lik svoje osjećaje (tuga, sreća, ljutnja)
29.	Bezosjećajan	*bezdušan, beščutan, nema osjećaja za druge i njihove nevolje, nema samilosti
30.	Inteligentan	*sposoban pravilno razumjeti stvari i pojave, razuman, mudar, dosjetljiv
31.	Spreman pomoći drugome	
32.	Traži pomoć/savjet od drugoga	
33.	Spašava drugoga	
34.	Spašen od strane drugoga	*bilo spašen fizički, spašen mu je život, ili psihički
35.	Agresivan	*namjerno želi drugoga povrijediti fizički ili psihički kako bi zadovoljio svoje potrebe i ispunio svoje ciljeve
36.	Pokoran	*sluša naredbe, ispunjava zahtjeve drugih, moćnijih ljudi
37.	Psihički jak	*sposoban podnijeti teške psihičke probleme
38.	Psihički slab	
39.	Fizički atraktivan	
40.	Fizički neatraktivan	
41.	Je li lik u filmu zaplakao?	
42.	Sramežljiv	*nenametljiv, suzdržan, povučen
43.	Obrazovan	*učen, školovan, stručan, kvalificiran za obavljanje posla kojim se bavi

Tablica 2.

6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Pri analiziranju 10 najgledanijih Disneyevih animiranih filmova 1990-ih i 2010-ih godina fokus je bio na glavnim likovima te analizi istih. Također, istraživanjem se željelo provjeriti jesu li navedeni animirani filmovi zadovoljili Bechdel test, tj. jesu li u filmu barem dvije ženske osobe imenovane, jesu li razgovarale međusobno te je li tema razgovora bila nevezana za muškog lika. U nastavku slijede rezultati istraživanja temeljeni na postavljenim hipotezama te komentari dobivenih rezultata.

H1: Glavna uloga u većini Disney animiranih filmova dodijeljena je muškim likovima.

Ova hipoteza je potvrđena budući da je od 10 glavnih uloga, 6 dodijeljeno muškim likovima što čini više od polovice te se smatra većinom. Navedene glavne uloge su prikazane u sljedećoj tablici.

Naslov filma	Glavna uloga – spol M/Ž
Ljepotica i zvijer (1991)	Belle - Ž
Aladdin (1992)	Aladdin - M
Kralj lavova (1994)	Simba - M
Priča o igračkama (1995)	Woody - M
Priča o igračkama 2 (1999)	Woody - M
Potruga za Dorom (2016)	Dory - Ž
Izbavitelji 2 (2018)	Helen – Elastic girl - Ž
Kralj lavova (2019)	Simba - M
Snježno kraljevstvo 2 (2019)	Elsa - Ž
Priča o igračkama 4 (2019)	Woody - M

Tablica 3.

Od ukupno 6 muških glavnih uloga, samo je jedan lik čovjek (*Aladdin*), dok je ostalih 5 likova prikazano kao životinja (lav Simba u *Kralju lavova*) i kao lutka (šerif Woody u *Priči o igračkama*). Bitno je napomenuti kako su u analizi sudjelovala čak 3 filma *Priča o igračkama* (prvi dio te nastavci 2 i 4) i 2 filma *Kralj lavova*, tj. originalna verzija iz 1994. godine i novija verzija iz 2019. godine. Možda bi i broj ženskih glavnih likova bio veći da se nisu ponavljali glavni likovi Simba i Woody.

Slijedi kratki prikaz muških glavnih likova i njihovih osobina:

Glavni lik Aladdin je prikazan kao siromašni mladić koji na početku filma krade kruh jer je gladan, no kasnije taj isti kruh podijeli gladnoj djeci. Pronalaskom čarobne svjetiljke započinje njegovo putovanje na kojem ima na raspolaganju 3 želje, no sretan završetak ipak nije proizvod ispunjenih želja, jer se princeza zaljubljuje u njega kakav doista je. Aladdin na samom kraju filma pokazuje svoju dobrotu time što je zadnju želju odlučio iskoristiti kako bi oslobodio duha iz svjetiljke.

Glavni lik Simba, lav, prikazan je kao žrtva vlastitog strica Scar-a koji ubija njegovog oca, kralja Mufasu, te uvjeri Simbu kako je on kriv za njegovu smrt. Nakon što Simba pobjegne, uvjeren da je to doista njegova krivica, pronalazi prijatelje, merkata i divlju svinju, koji ga spašavaju od gladi. Da Simba na svom putu nije imao podršku prijatelja, vjerojatno se ne bi vratio osvetiti stricu te preuzeti svoje prijestolje. Ovaj glavni muški lik pokazao je osjećaje, svoj strah od povratka, smatrao se nedostojnim vratiti se majci i lavicama, no isto tako pokazuje svoju hrabrost kada mu je bila najpotrebnija. Na samom kraju ne želi ubiti svog strica nego ga protjeruje na isti način kako je i on njega kada je bio mladunče.

Glavni muški lik šerif Woody, analiziran kroz čak 3 filma, prikazan je kao dobar prijatelj lutkama te njihov vođa. On je lutak koji obožava svog dječaka Andyja i ono što mu je vrlo bitno je njegova sreća te želja da se igra s njim. Kroz tri filma Woody nailazi na mnoge avanture i uvijek pokaže spremnost pomoći drugima.

Iako je u analiziranim filmovima veći broj muških glavnih uloga, bitno je napomenuti kako su ženski glavni likovi prikazani kao hrabri, samostalni, inteligentni o čemu će se reći više u narednim hipotezama. Također, vidljiv je pomak u dodjeljivanju glavnih uloga ženskim likovima, budući da su u filmovima iz 2010-ih godina od ukupno 5, čak 3 uloge pripale ženama, dok je u filmovima iz 1990-ih godina samo jedna uloga pripala ženskoj osobi. Svi glavni likovi su prikazani kao pozitivni likovi.

H2: Usporedbom filmova iz 1990-ih i 2010-ih godina vidljiv je pozitivan pomak u smanjenju stereotipnog prikazivanja likova.

Hipoteza broj 2 je potvrđena. U filmovima iz 1990-ih godina samo je jedna glavna uloga dodijeljena ženskom liku (*Belle, Ljepotica i zvijer*) te je jedino ona prikazana kako obavlja kućanske poslove, dok ženski likovi u filmovima iz 2010-ih nisu. Belle je djevojka sa sela, dok su ženske glavne uloge iz 2010-ih superheroj (*Helen, Izbavitelji 2*) i kraljica (*Elsa, Snježno kraljevstvo 2*). Ono što je zajedničko svim filmovima je izgled tijela ženskih likova koji se nije mijenjao te se i dalje njeguje mršavi izgled ženskog tijela, minijaturnog struka. Posljednji glavni ženski lik iz 2010-ih je riba Dory kojoj se vanjski izgled nije mogao definirati.

Što se tiče muških glavnih likova i njihovog fizičkog izgleda, samo je Aladdin, u filmu iz 1990-ih, prikazan kao čovjek te se njemu nazire atletska građa tijela budući da ima polugol torzo jer je obučen u prsluk. Ostali muški likovi su lav i lutak pa navedeno nije bilo moguće definirati. Analizom je potvrđeno kako muški likovi nisu prikazani stereotipno, tj. kao mišićavi i snažni.

Vezano na osobine glavnih likova, ženski likovi nisu prikazivani isključivo kao majčinski tipovi ili pretjerano emotivni, dapače, žene su prikazane kao hrabre i sposobne u oba analizirana razdoblja. Većina glavnih likova je u određenom trenu i zaplakala, bilo muški ili ženski glavni lik, tako da osjećajnost nije bila predodređena samo ženskim likovima.

Najveći pomak je vidljiv u povećanju broja ženskih glavnih likova budući da od analiziranih 5 filmova iz 2010-ih godina, čak tri imaju žensku glavnu ulogu.

H3: Muški likovi su prikazani stereotipno (snažni, hrabri, ne pokazuju emocije).

Treća hipoteza je pobijena budući da su svi muški glavni likovi, njih 6, bili emotivni, neki su čak i zaplakali te nisu prikazani kao snažni, mišićavi muškarci koji ne pokazuju osjećaje. Bitno je istaknuti kako je samo jedan lik prikazan kao čovjek – Aladdin te on ima naglašenu atletsku građu tijela, većinu filma i polugol torzo, jer je nosio samo prsluk. Ostali muški likovi su Simba (lav) te Woody (lutak šerif) kojima nije bilo moguće odrediti fizičke atribute čovjeka.

Slika 1. Aladdin (*Aladdin*)

Izvor:<https://www.etonline.com/aladdin-25-things-you-didnt-know-about-1992-animated-classic-91537>

Nadalje, muški glavni likovi su pokazali spremnost pomoći drugome i spasili drugoga, no isto tako su i drugi likovi pomagali njima te ih u određenim situacijama spasili od nevolje. Primjerice u *Aladdinu*, magični tepih spašava Aladdinu život, a kasnije to čini i duh iz svjetiljke. Aladdin spašava princezu Jasmine od trgovca koji joj je htio odrezati ruku jer je uzela jabuku s njegovog štanda. U *Kralju lavova* Simbu spašava njegov otac Mufasa kada je bio mladunče, no isto tako Simba spašava Pumbu (divlja svinja) kada ga napadne lavica Nala. Muški likovi nisu prikazani kao isključivo spasitelji, budući da su i oni trebali pomoć drugih u svojim putovanjima.

Slika 2. Simba (*Kralj lavova*) kao mladunče i odrasli lav

Izvor:<https://uranimated18.fandom.com/wiki/Simba>

<https://disneyfanon.fandom.com/wiki/Simba>

Također, muški likovi su pokazali hrabrost, ali i osjećaje, npr. kada Aladdin ukrade kruh jer je gladan i uspije pobjeći stražarima da bi naposljetku ukradeni kruh dao gladnoj djeci. Po uzoru na njega, i majmun Apu svoj kruh daje gladnoj djeci.

Svi muški likovi imaju funkciju vođe pa tako Aladdina slijedi njegov majmun Apu, kasnije i čarobni tepih. Simba je princ pa samim time ima sljedbenike među životinjama, no oni najbitniji su Timon (merkat) i Pumba (divlja svinja). Lutak Woody ima funkciju šerifa pa ga u većini slučajeva sve lutke slušaju i slijede njegove naredbe. On je zaštitnik grupe i ostale igračke ovise o njemu te se ugledaju na njega.

Slika 3. Woody (*Priča o igračkama*)

Izvor: <https://pixar.fandom.com/wiki/Woody>

Nijedan muški lik nije prikazan kako obavlja nekakav tip kućanskog posla te nisu prikazani kao očevi, jedino Simba koji na samom kraju filma dobije mladunče s lavicom Nalom.

Što se tiče socijalnog statusa glavnih muških likova, Aladdin je siromašni mladić koji na kraju filma postaje princ oženivši princezu Jasmine, Simba je sin kralja te zauzme svoj tron na samom kraju, a Woody je kauboj šerif koji je praktički u poziciji vlasti.

H4: Ženski likovi su prikazani stereotipno (kućanski poslovi, majčinski tip, izrazito vitkog tijela).

Navedena hipoteza je odbačena, jer nije bilo dovoljno navedenih stereotipa kako bi se hipoteza mogla potvrditi. Naime, od sveukupno 4 glavna ženska lika, samo je jedan lik obavljao nekakav tip kućanskog posla, a to je bila Belle u filmu *Ljepotica i zvijer*. Na početku filma pomaže svom ocu u izradi stroja, dodaje mu alat te se brine za životinje i hrani ih.

Slika 4 : Belle (*Ljepotica i zvijer*)

Izvor: <https://www.pinterest.com/pin/838936236818246753/>

Ostali ženski glavni likovi nisu prikazani kako obavljaju ikakav kućanski posao, štoviše, u filmu *Izbavitelji 2* suprug glavnog lika Helen obavlja kućanske poslove te čuva njihovu djecu dok ona odlazi na posao. Također, nisu prikazane ni kao majčinski tipovi (iako Helen ima djecu to joj nije glavna uloga u filmu), ali su pokazale emocije, spremnost pomoći drugome, no isto tako i tražiti savjet ili pomoć drugoga. Jedina stavka ove hipoteze koja je ispunjena je činjenica da su svi ženski likovi prikazani izrazito vitkog, nerealnog tijela, osim Dory jer je ona u formi ribe.

Slika 5: Helen, Elastic girl (*Izbavitelji 2*)

Izvor: <https://the-incredibles.fandom.com/wiki/Elastigirl>

Nadalje, svi ženski likovi su pokazali hrabrost u određenim situacijama te nisu prikazane kao žrtve koje treba spašavati muškarac. Dapače, može se reći kako su upravo žene bile te koje su spašavale muške likove. Primjerice Belle (*Ljepotica i zvijer*) kada spašava vlastitog oca iz zatočeništva ponudivši sebe u zamjenu, a na kraju spašava zvijer od smrti i od čarolije. Ona pokazuje kako se može boriti za sebe i svoju obitelj te joj nije potreban muškarac kako bi ju zaštitio ili spasio. Nadalje, Helen (*Izbavitelji 2*) je superheroj zajedno sa svojom obitelji te u nekoliko prizora spašava ljude od smrti, što njenom suprugu ponekad i zasmeta jer je on čuvao djecu doma dok je ona pomagala drugima. Lik Else (*Snježno kraljevstvo 2*), kraljice, jake ženske ličnosti, prikazan je kako spašava jedan čitavi grad te se može zaključiti kako su navedeni ženski glavni likovi hrabre, samostalne, ali i osjećajne osobe.

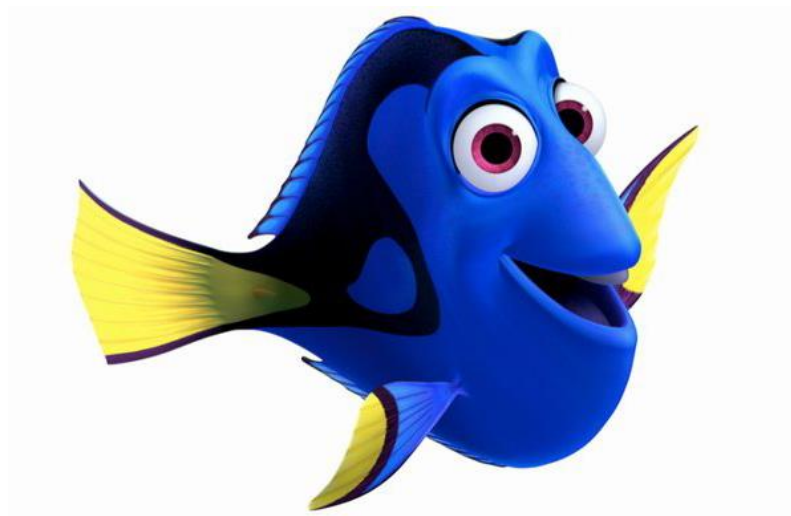
Slika 6: Elsa (*Snježno kraljevstvo 2*)

Izvor: <https://www.pinterest.com/pin/412923859587325368/>

Naposljetku ostaje glavni lik Dory, riba koja pati od gubitka kratkotrajnog pamćenja, prikazan kao jedan zbunjeni lik koji se ne može sjetiti nečega od prije 10 sekundi, no ipak uspijeva u svom putovanju pronaći roditelje čime potvrđuje svoju snalažljivost.

Slika 4: Dory (*U potrazi za Dorom*)

Izvor: <https://pixar.fandom.com/wiki/Dory>

Što se tiče obrazovanja likova, navedeno se nije moglo zaključiti budući da se nigdje u filmu ne spominje, no Elsa je kraljica pa se pretpostavlja kako se obrazovala na dvoru.

Belle je prikazana kao djevojka sa sela, nepoznatog obrazovanja, ali je bitno napomenuti kako je vrlo često s knjigom u ruci, jer obožava čitati što se u filmu tumači kao nešto čudno od strane njenih sugrađana, jer će početi misliti svojom glavom. Helen je superheroj s moćima istezanja tijela i majka troje djece, no u ovom filmu Helen odlazi na posao, a suprug čuva djecu.

Svi ženski likovi su samouvjereni, neovisni, što pokazuje veliki odmak od prvih ženskih glavnih likova poput Snjeguljice ili Pepeljuge koje na kraju postaju princeze isključivo spašavanjem od strane princa, tj. muškarca.

Belle (*Ljepotica i zvijer*) krši norme koje društvo od nje očekuje odbijanjem najpoželjnijeg neženje Gastona te pokazuje svoju neovisnost. Ona na samom kraju ipak postane princeza, no ne zato što ju je spasio princ, nego zato jer je ona to odabrala zavoljevši zvijer.

Helen (*Izbavitelji 2*) predstavlja brižnu majku i suprugu koja ima mogućnost istražiti svijet i obavljati posao superjunakinje, a ne isključivo žene i majke.

Elsa (*Snježno kraljevstvo 2*) je fokusirana na svoju ulogu kraljice, tj. vođe svojim ljudima, nego na to da pronade romantičnog partnera. Također, posjeduje magične moći stvaranja leda i upravljanje istim pa se postavlja pitanje je li sama jer se muškarci boje moćne žene ili njen lik doista ne želi partnera.

H5: Većina analiziranih Disney filmova ne zadovoljava Bechdel test.

Navedena hipoteza je potvrđena. Od ukupno 10 analiziranih filmova, samo 4 filma zadovoljavaju sve stavke Bechdel testa. To su većinom filmovi u kojima glavnu ulogu ima ženski lik poput *Potraga za Dorom*, *Izbavitelji 2* te *Snježno kraljevstvo 2*. Jedini film s glavnim muškim likom koji je zadovoljio Bechdel test je *Priča o igračkama 4*. Test se smatrao zadovoljenim ako su barem dvije ženske osobe u filmu imenovane, ako su razmijenile nekoliko rečenica te ako tema razgovora nije bila vezana za muški lik.

Nastavno slijede kratki komentari na filmove koji nisu zadovoljili Bechdel test.

U filmu *Ljepotica i zvijer* ženski likovi razmjenjuju nekoliko rečenica no one su vezane za zvijer ili Bellinog oca. Jedan od primjera bi bio razgovor Belle i gospođe Potts (čajnik) koja Belle nudi čajem te govori kako je bila hrabra što je ostala u dvorcu kako bi spasila oca.

Princeza Jasmine u filmu *Aladdin* je jedini ženski lik koji ne ostvaruje apsolutno nikakvu komunikaciju s drugim ženskim likom.

U filmu *Kralj lavova* iz 1994. godine jedini imenovani ženski likovi su lavica Nala, hijena Shenzi te Simbina majka Sarabi, no nijedan od navedenih likova nije međusobno razgovarao, a da tema barem malo nije bila vezana za muški lik. Primjerice, kada Simbina majka Sarabi dozvoli i Nali i Simbi da zajedno odu u šetnju. Nalina majka je ostvarila komunikaciju sa Sarabi kada ju upita hoće li pustiti djecu u šetnju, no ona u filmu nije imenovana, tako da se navedeni razgovor ne smatra zadovoljavajućim, a i tema razgovora je, osim Nale, i Simba, muški lik.

Prvi nastavak filma *Priča o igračkama* također nije zadovoljio Bechdel test. Jedini ženski lik koji je imenovan je igračka pastirica Bo te nije komunicirala s nijednim ženskim likom.

Slična situacija se nastavlja i u filmu *Priča o igračkama 2* u kojem je imenovana već poznata pastirica Bo, no ponovno ne komunicira s drugim ženskim likom. U ovom nastavku pojavljuje se novi imenovani ženski lik Jessie, ali niti ona nije ostvarila komunikaciju s drugim ženskim likom.

Posljednji film koji nije zadovoljio Bechdel test je nova verzija filma *Kralj lavova* iz 2019. godine koji u suštini prati identičnu priču kao i film iz 1994. godine, no ova verzija prikazuje

životinje u realnom obliku, tj. kako inače izgledaju u divljini. Uz male promjene u dijalozima, ženski lik Nala u ovoj verziji je prikazana kao hrabra lavica koja se usprotivi vladavini Scara, pobjegne potražiti pomoć te se na samom kraju filma sukobi s hijenom Shenzi. Nala je razgovarala s drugim ženskim likom Sarabi, Simbinom majkom, o tome kako se moraju boriti protiv hijena i Scara, jer je Sarabi njihova prava kraljica, no test ne može biti zadovoljen jer se razgovor bazira oko problema s drugim muškim likom.

Filmovi koji su zadovoljili Bechdel test su *Potruga za Dorom*, *Izbavitelji*, *Snježno kraljevstvo 2* te *Priča o igračkama 4*.

Film *Potruga za Dorom* sadrži nekoliko razgovora između ženskih likova, prvenstveno između glavnog lika Dory, ribe koja boluje od gubitka kratkotrajnog pamćenja te kroz film pokušava pronaći svoje roditelje. U svom putovanju Dory ostvaruje kontakt sa ženkom morskog psa Destiny, majkom Jenny te su teme razgovora obitelj i prijateljstvo.

Glavni lik filma *Izbavitelji 2* Helen (Elastic girl) je žena i majka u obitelji superheroja koji posjeduju različite sposobnosti/moći te pomažu drugima u nevolji. Unutar filma Helen ostvaruje komunikaciju s drugim ženskim likom koja nije bila vezana za muškarca. Primjerice, kada Helen upozna Karen, ženski lik koji također posjeduje moći te kaže Helen kako se osjećala kao izopćenik zbog svojih moći, no zbog njenog utjecaja, tako se više ne osjeća i divi joj se.

Film *Snježno kraljevstvo 2* prati glavni lik, kraljicu Elsu, koja komunicira s drugim ženskim likovima u dosta navrata. Prvenstveno sa svojom sestrom Annom, koja joj pruža podršku i bodri ju u njenoj vladavini kraljevstvom. Također, Elsa se povjerava Anni o temama koje nisu vezane za muške likove. Film prikazuje predivan odnos između sestara koje se vole i poštuju u svijetu koji, za promjenu, vode žene.

Posljednji film koji je zadovoljio Bechdel test je *Priča o igračkama 4*. Razgovor između djevojčice Bonnie i gospođice Wendy, njene učiteljice u vrtiću, u kojem joj pruži dobrodošlicu te razmjene nekoliko rečenica. Iako se u filmu pojavljuje još ženskih likova, ne ostvaruju komunikaciju koja nije vezana za muški lik.

7. ZAKLJUČAK

Animirani filmovi su postali sastavni dio života ljudi već svojom prvom pojavom, utječući na razvoj osobnih stavova i mišljenja od najranije dobi. Opće je poznato da je ljudski um djeteta poput "spužve", obzirom da upija sve što ga okružuje, tim je veći značaj analize trendova u animirano-filmskoj industriji, a posebice prezentaciji glavnih - nosećih likova, s kojima se upravo djeca najčešće poistovjećuju i koje imitiraju.

Kako je ovdje prije svega riječ o podrobnoj analizi dugometražnih Disneyevih animiranih filmova, u obrađivanom razdoblju, s naglaskom na fizičke, psihološke i kulturološke osobine glavnih likova, početna važnost se pridaje njihovom razvoju kroz vremensko razdoblje od 20 godina.

Nakon obrade prisutnih rodni stereotipa, kao i o utjecaju društva i uloge samog animiranog filma u razvoju istih, slijedi najvažniji dio rada, analiza sadržaja kroz nametnute hipoteze, na način da se potvrđuju ili odbacuju. Da bi uspjeli shvatiti značaj predmetnih hipoteza, potrebno ih je prije svega nabrojati te zatim detaljno obraditi radi postizanja učinkovitih rezultata istraživanja.

Tako se prva hipoteza odnosi na sljedeće - glavna uloga u većini Disney animiranih filmova dodijeljena je muškim likovima. Predmetna hipoteza je potvrđena jer je od 10 glavnih uloga njih 6 dodijeljeno muškim likovima, čime je postignuta većina.

Hipoteza broj 2 je također potvrđena, a govori o tome da je usporedbom animiranih filmova iz 1990-ih i 2010-ih godina, vidljiv pozitivan pomak u smanjenju stereotipnog prikazivanja likova. Žene se također prikazuju kao hrabre i sposobne, dok se muškarci prikazuju kao osjećajni. Ono što je ostalo jednako kroz cijelo obrađivano razdoblje je da se i dalje njeguje mršavi izgled ženskog tijela, dok se muške uloge javljaju kako u životinjskom obliku, tako i u obliku igračke/lutke. Slijedom navedenog dalo se zaključiti kako se napušta stereotipni prikaz atletskeg muškog tijela, međutim uz istovremeno daljnje njegovanje "ideala" po pitanju žena.

Hipoteza broj 3 postavlja tvrdnju da su muški likovi prikazani stereotipno (snažni, hrabri, ne pokazuju osjećaje) no ista je ovom analizom pobijena. Dapače, svi glavni muški likovi u obrađivanim animiranim filmovima bili su izrazito osjećajni i spremni pomoći, pri tome misleći više na druge nego na sebe. Požrtvovnost i empatija nauštrb osobnog ega i tjelesnog integriteta svakako je pozitivna ideja sa snažnom porukom pomoći svim članovima društva.

Hipoteza broj 4 je odbačena iz razloga što ona pretpostavlja da su ženski likovi prikazani stereotipno (kućni poslovi, majčinski tip, izrazito vitko tijelo), no navedeno nije točno. Primjerice, upravo je suprug glavnog lika Helen, taj koji obavlja kućanske poslove i čuva djecu dok ona radi, čime se mijenja pristup marginalizaciji žena, na način da su samo one te

koje obavljaju kućanske poslove. Isto tako, napušta se i viđenje, odnosno uvriježeno mišljenje da je jedino muž taj koji uzdržava obitelj, dok se sve više naglašava ravnopravnost između muških i ženskih glavnih likova.

Hipoteza broj 5 - većina analiziranih filmova ne zadovoljava Bechdel test. Ista je potvrđena budući da se test smatra zadovoljenim ako su barem dvije ženske osobe u filmu imenovane i ako su razmijenile nekoliko rečenica koje nisu vezani uz muški lik. Provedenom analizom je utvrđeno kako do navedenog nije došlo.

Na kraju ovog rada sa sigurnošću se zaključuje kako se rodni stereotipi u sve većoj mjeri i bržim tempom napuštaju, odnosno u preostalim slučajevima prisutni su u znatno manjoj mjeri, a sve u korak s trendovima. Također, bitan čimbenik ove evidentne promjene je i promatrani period, u kojem se događa i prateća digitalno-medijska revolucija u vidu dostupnosti svih animiranih filmova daleko većoj publici i na puno više platformi (širenje i jačanje streaming platformi).

Premda smo na dobrom putu i iako se mnoge hipoteze ubrzano napuštaju protekom zadanog vremenskog razdoblja, čekaju nas i daljnji dodatni naponi. Također, vidljivo je i da su udareni pozitivni temelji za kontrolu, ali i kritiku medijskog sadržaja, koji se samo trebaju nadograđivati u budućnosti u skladu s razmjerom utjecaja koji takvi sadržaji imaju na psihofizički razvoj posebice mladog i sugestibilnog uma.

8. LITERATURA

1. Belamarić, J. (2009). Ružičasto i plavo - rodno osviješten odgoj u vrtiću. *Dijete Vrtić Obitelj*, 15 (58), 14-17
2. Cvrtila, L. (2016). *Spolno stereotipiziranje. (Završni rad)*. Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
3. Declercq, C., Moreau, D. (2012). Rađaju li se djeca kao dječaci i djevojčice - ili takvima postaju?. *Časopis Djeca u Europi: zajednička publikacija mreže europskih časopisa*, 4 8, 18-19
4. Deriš, J. (2020). *Ženski likovi u filmskim prilagodbama klasičnih bajki. (Završni rad)*. Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci
5. Erceg Jugović, I., Kuterovac Jagodić, G. (2016). Percepcija utjecaja medija na sliku tijela kod djevojaka i mladića u adolescenciji. *Medijska istraživanja*, 22 1, 145-162
6. Galić, G. (2004). Seksistički diskurs rodnog identiteta. *Soc. Ekol. Zagreb*, 13 3-4, 305-324
7. Heffer, H. (2007). Biološka i društvena kategorija roda u rodnoj teoriji i rodna teorija stereotipa, *Rasp. Inst. hrvat. jez. jezikosl.*, 33 165-175
8. Jerić Miholić, T. (2020). Problematizacija spolne specifične socijalizacije. *Varaždinski učitelj*, 3 4
9. Kovačec, A. (1996) *Hrvatski opći leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, str. 737
10. Kujundžić, N. (2020). Disneyjevi animirani antropomorfi. *NU* 57/2, str. 49-63
11. Kujundžić, N., Milković, I. (2018). Disneyjeve višestruke intermedijalne adaptacije prozних djela anglofone književnosti za djecu i mladež u hrvatskim prijevodima (Stručni rad). 121-131
12. Kukić, D., Jurčić, D. (2013). Žene u medijima: podjela društvene (ne)moći. *Kultura komuniciranja*, 60-75
13. Lubina, T. (2014). Rodni stereotipi:objektivizacija ženskog lika u medijima. *Pravni vjesnik* 30 2, 213-232
14. Marot Kiš, D., Bujan, I. (2008). Tijelo, identitet i diskurs ideologije. *Flumimemsia*, 20 2, 109-123
15. Marović, Z. (2009). Ne smiješ plakati, ti si dječak. *Dijete Vrtić Obitelj*, 15 (58), 18-23
16. Mihaljević, D. (2016). *Feminizam - što je ostvario?*. *Mostariensia*, 20 1-2, 149-169

17. Nakić, M., Šimunić Cvrtila, R., Šošić, D. (2017). Utjecaj masovnih medija na prehrambene navike u djece od jedanaest do četrnaest godina - analiza slučaja. *Ekonomski pregled*, 68 (3) 319-337
18. Obradović, Đ., Barbarić, T., Dedić, A-M. (2013). Stereotipno trojstvo. *Kultura komuniciranja*, 32-58
19. Penezić, Z., Šunjić, M. (2013). *Mediji, ženska rodna uloga i rodni stereotipi*. *Kultura komuniciranja*, 77-91
20. Peterlić, A. (1986) Filmska enciklopedija, Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb - str. 26, 301-303
21. Petrović, K. (2018). *Je li Disneyev animirani film Moana prekretnica u odnosu na dosadašnje filmove Disney Princess franšize*. (Završni rad). Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet
22. Pintarić, M. (2017). *Stvaralački pristup animiranom filmu*. (Diplomski rad). Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet
23. Poljaković, I., Dodig, G. (2015). (Ne)znanstvenost rodne teorije, *Crkva u svijetu*, 50 1 33-56
24. Sever Globan, I., Kralj, A. (2019). Akcijske filmske junakinje na početku novog tisućljeća. *Nova prisutnost*, 17 1, 5-27
25. Živković, K. (2019). *Feminizam i ženski likovi u dugometražnim Disneyevim animiranim filmovima*. (Diplomski rad). Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu

Internetski izvori:

1. <http://zagrebfilm.hr/o-nama/povijest/> - preuzeto 10.4.2021.
2. <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/davor-stier-uvredljiv-je-pokusaji-da-se-imputira-protivnicima-istanbulske-konvencije-da-su-protiv-nje-je-je-nisu-procitili-ili-nisu-dovoljno-pametni-te-je-nisu-razumjeli---509774.html> - preuzeto 5.4.2021.
3. <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/sto-znaci-termin-rodna-ideologija-i-je-li-povezan-s-istanbulskom-konvencijom---509943.html> - preuzeto 5.4.2021.
4. https://en.wikipedia.org/wiki/Walt_Disney_World - preuzeto 8.4.2021.
5. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0152&from=HR> - preuzeto 11.4.2021
6. <https://express.24sata.hr/kultura/bizarni-crtici-zasto-likovi-iz-disneya-rijetko-imaju-mame-2393> - preuzeto 11.4.2021.

7. <https://net.hr/hot/zvijezde/opaki-glumac-odrazio-bukvicu-novinarima-ako-ne-pratite-vijesti-niste-informirani-ako-ih-pratite-onda-ste-krivo-informirani/> - preuzeto 6.4.2021.
8. <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/images/pdf/Publikacija%20Konvencija%20Vije%C4%87a%20Europe%20o%20spre%C4%8Davanju%20i%20borbi%20protiv%20nasilja%20nad%20%C5%BEenama%20i%20nasilja%20u%20obitelji.pdf> - Članak 1, točka 1b - . preuzeto 5.4.2021.
9. <https://ravnopravnost.gov.hr/vijesti/republika-hrvatska-ratificirala-istanbulsku-konvenciju/3126> - preuzeto 5.4.2021.
10. <https://televizijastudent.com/novinarska-pitanja-5wh> - preuzeto 6.4.2021.
11. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=65808> - preuzeto 8.4.2021.
12. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0234_HR.html
13. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/glas-nove-generacije-javnih-intelektualaca-metoo-pokret-nije-napravio-nista-pozitivno-po-zene-15048830> - preuzeto 11.4.2021.
14. <https://www.krenizdravo.hr/zdravlje/psihologija/sto-su-to-stereotipi-i-koliko-su-zapravo-tocni> - preuzeto 3.4.2021. croatia.ihollaback.org/o-nama - preuzeto 5.4.2021.
15. <https://www.medijskapismenost.hr/kako-stereotipi-u-filmovima-i-na-televiziji-utjecuna-djecji-razvoj/> - preuzeto 8.4.2021.
16. <https://www.medijskapismenost.hr/utjecaj-stereotipa-u-medijima-na-psihicko-zdravlje-djecaka/> - preuzeto 6.4.2021.
17. <https://www.medijskapismenost.hr/zastitite-djecu-od-negativnih-utjecaja-rodnih-stereotipa-u-medijima/> 8.4.2021.
18. <https://www.nacional.hr/kompanija-walt-disney-planira-trositi-milijarde-dolara-na-streaming-platforme/> - preuzeto 10.4.2021.
19. <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/hrvatska/3970074/proslo-je-gotovo-tri-godine-od-pocetka-metoo-pokreta-sto-se-stvarno-promijenilo-u-svijetu/> - preuzeto 11.4.2021.
20. <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/hrvatska/3633217/zene-se-sa-seksualnim-uznemiravanjem-susrecu-bilo-gdje-i-bilo-kada-ali-to-se-banalizira/> - preuzeto 11.4.2021.
21. <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/video/vijesti/427878/visnja-ljubicic-za-rtl-vrlo-olako-govorimo-o-silovanim-zenama-ne-shvacajuci-da-na-taj-nacin-podrivamo-nacelo-jednakih-prava/> - preuzeto 11.4.2021.
22. <https://www.vecernji.hr/showbiz/miso-kovac-danas-je-lakse-snimiti-cd-nego-ct-glave-610471> - preuzeto 6.4.2021.
23. <https://www.vecernji.hr/techsci/tiktok-na-udaru-kritika-zbog-igre-gusenja-1463249> - preuzeto 6.4.2021.

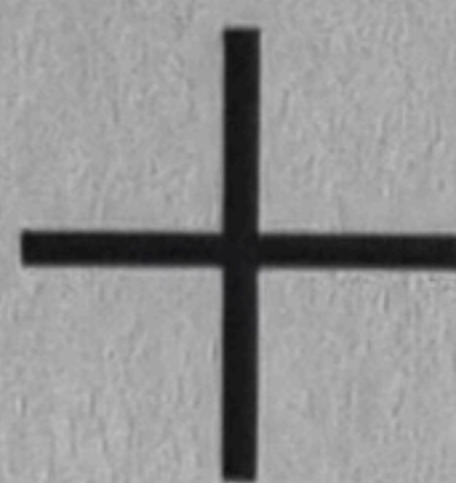
24. https://www.imdb.com/search/title/?release_date=1990-01-01,1999-12-31&genres=animation&companies=disney&sort=boxoffice_gross_us,desc – preuzeto 22.4.2021.
25. https://www.imdb.com/search/title/?release_date=2010-01-01,2020-12-31&genres=animation&companies=disney&sort=boxoffice_gross_us,desc – preuzeto 22.4.2021.
26. <https://www.etonline.com/aladdin-25-things-you-didnt-know-about-1992-animated-classic-91537> – preuzeto 14.2.2022.
27. <https://uranimated18.fandom.com/wiki/Simba>- preuzeto 14.2.2022.
28. <https://disneyfanon.fandom.com/wiki/Simba> – preuzeto 14.2.2022.
29. <https://pixar.fandom.com/wiki/Woody> – preuzeto 14.2.2022.
30. <https://www.pinterest.co.m/pin/412923859587325368/> - preuzeto 14.02.2022.
31. <https://the-incredibles.fandom.com/wiki/Elastigirl> – preuzeto 14.2.2022.
32. <https://www.pinterest.com/pin/838936236818246753/> - preuzeto 14.2.2022.
33. <https://pixar.fandom.com/wiki/Dory> – preuzeto 14.2.2022.

POPIS TABLICA

Tablica 1: Popis dugometražnih Disneyevih animiranih filmova koji su se analizirali u ovom diplomskom radu

Tablica 2: Matrica pitanja pomoću koje su se analizirali glavni likovi

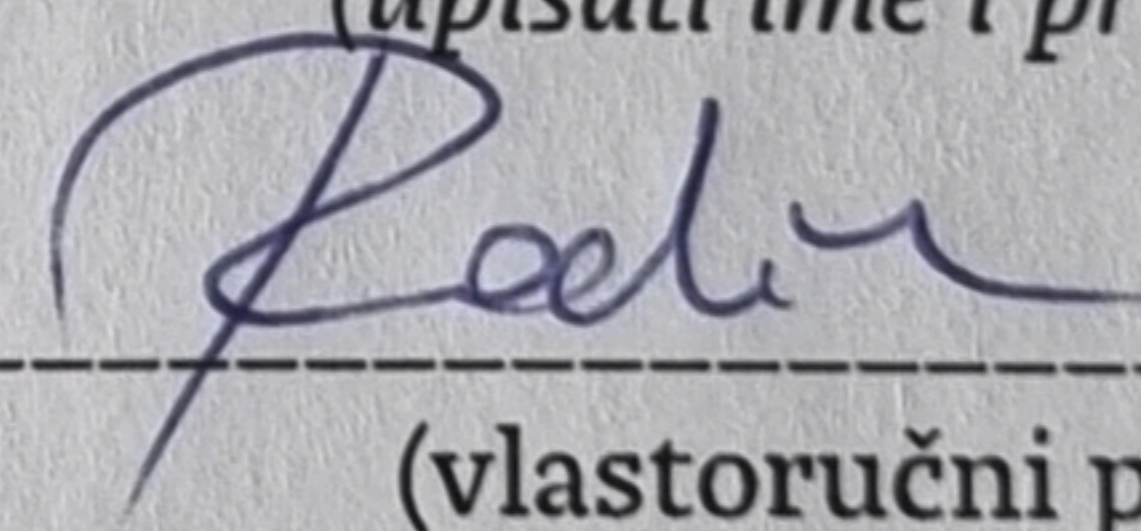
Tablica 3: Popis animiranih filmova te njihovih glavnih likova

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, GORANA RODIN (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica ~~završnog~~/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom ANALIZA RODNIH STEREOTIPA U DISNEYEVIM ANIMIRANIM FILMOVIMA (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica: GORANA RODIN
(upisati ime i prezime)

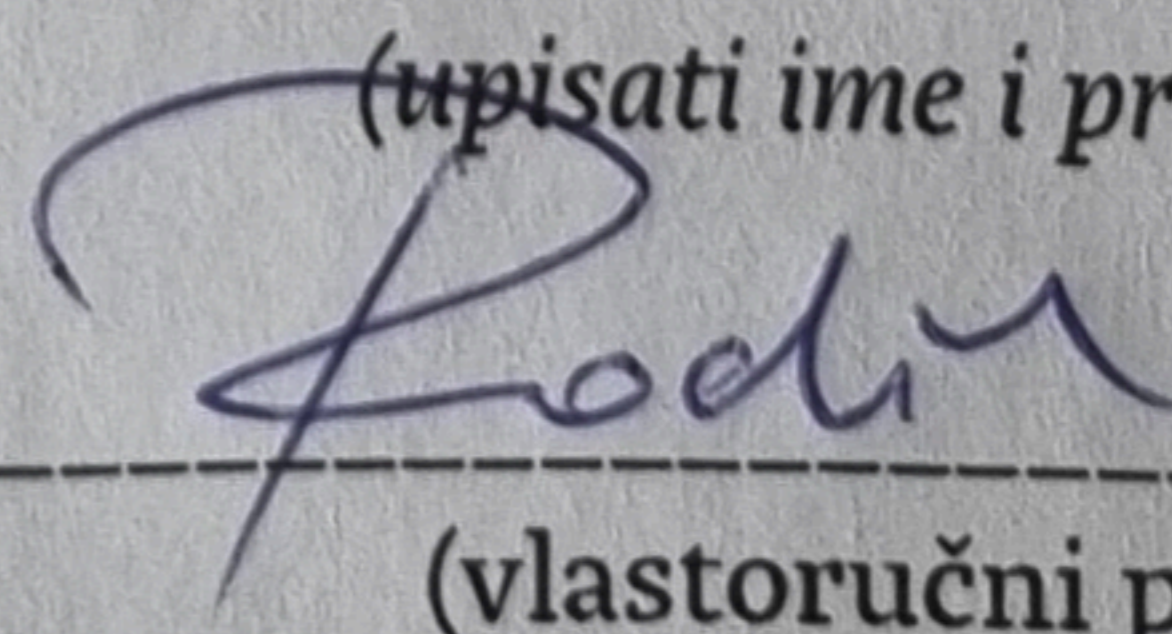

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, GORANA RODIN (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom ~~završnog~~/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom ANALIZA RODNIH STEREOTIPA U DISNEYEVIM ANIMIRANIM FILMOVIMA (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica: GORANA RODIN
(upisati ime i prezime)

(vlastoručni potpis)

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za odnose s javnostima

STUDIJ diplomski sveu ilišni studij Odnosi s javnostima

PRISTUPNIK Gorana Rodin

MATIČNI BROJ 0066176545

DATUM 16.02.2022.

KOLEGIJ Etika u odnosima s javnostima

NASLOV RADA Analiza rodni stereotipa u Disneyevim animiranim filmovima

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Analysis of gender stereotypes in Disney animated movies

MENTOR dr. sc. Tvrтко Joli

ZVANJE docent

ČLANOVI POVJERENSTVA

1. doc. dr. sc. Darijo Čerepinko - predsjednik
2. doc. dr. sc. Gordana Lesinger - članica
3. doc. dr. sc. Tvrтко Jolić - mentor
4. doc. dr. sc. Ana Globočnik Žunac - zamjenska članica
- 5.

Zadatak diplomskog rada

BROJ 214/OJ/2022

OPIS

Animirani film svojim porukama prati razvoj djeteta te kreira njegova prva uvjerenja. Iskustvo međuljudskih odnosa pokazuje da i sami, iako često nesvjesno, podliježemo stereotipima, unatoč samoprocjeni prema kojoj smo objektivni i nepristrani u prosuđivanju društvenih i kulturoloških razlika. Cilj je ovog diplomskog rada analizirati rodne stereotipe u pet najpopularnijih Disneyevih dugometražnih animiranih filmova iz 1990-ih godina i pet najpopularnijih filmova iz 2010-ih godina prema prihodima ostvarenim prodajom ulaznica te napraviti usporedbu.

U ovom radu istražiti će se:

- rodni stereotipi
- utjecaj društva na stvaranje rodni stereotipa
- uloga animiranog filma u stvaranju rodni stereotipa
- rodni stereotipi u Disneyevim animiranim filmovima 1990-ih i 2010-ih godina

ZADATAK URUČEN

14.03.2022.

